

”Hur många får man max vara där?”

Barnens fysiska rum på folkbiblioteken i Mörbylånga kommun – en rapport från projektet *Alla barns bibliotek*.

Begreppslista

Barn – Varje människa under 18 år.

Barnets perspektiv – För att veta vad som är bäst för barnet måste barnets egna tankar och åsikter komma fram. Därför är det av vikt att barnet involveras och ges möjlighet att vara delaktig i processer och beslut som rör barnet.¹

Barnperspektiv – När vuxna tänker sig in i barnets situation, analyserar hur beslut påverkar och vad som blir bäst för barnet.

Barnrättsperspektiv – Barn har rättigheter och de beskrivs i barnkonventionen. Beslut och handlingar som rör barn ska utgå från dessa.

Bibliotekslokal – I rapporten syftar begreppet på sammantaget av bibliotekets alla rum, avdelningar och ytor där exempelvis utrymmen som toaletter och grupprum också ingår.

Biblioteksrum – I rapporten syftar begreppet på bibliotekens *öppna yta* med exempelvis bokhyllor, sittplatser och informationsdisk.

Innehåll

1. Bakgrund	5
2. Projekt mål	7
3. Metoder för att nå projekt mål	9
3.1. Medskapandeprocesser	9
3.1.1. Galaxen	10
3.1.2. Alunskolan	13
3.1.3. Skansensskolan	17
3.1.4. Samarbete med barnkulturdesigner	18
3.2. Observationer vid evenemang	19
3.3. Kartläggning av biblioteksrum	19
3.4. Tillgänglighetspromenader	20
3.5. Dialogmöten	20
3.5.1. Dialogmöte med Alunskolan	20
3.5.2. Dialogmöten kring <i>Disajn</i> -projektet	21
3.5.3. Dialogmöte med pedagog	23
3.6. Workshops med bibliotekspersonal	23
3.7. Arbetsgrupp för biblioteksrummen	27
4. Blicken utåt	29
4.1. Biblioteksrummet och Barnkonventionen	29
4.2. Biblioteksrummet och tillgänglighet	31
4.3. Biblioteksrummet och vuxna	34
5. Beskrivning av framtidens biblioteksrum för barn	35
5.1. Ledord för framtidens biblioteksrum för barn	37
5.2. Aktiviteter i framtidens biblioteksrum för barn	37
6. Utvecklingsområden för att nå framtidens biblioteksrum	39
6.1. Utvecklingsområden på alla tre folkbibliotek	39
6.2. Utvecklingsområden på Degerhamns bibliotek	43
6.3. Utvecklingsområden på Färjestadens bibliotek	44
6.4. Utvecklingsområden på Mörbylånga bibliotek	45
7. Åtgärder för att nå framtidens biblioteksrum för barn	47
7.1. Åtgärder som genomförts på alla tre folkbibliotek	47
7.2. Förslag till konkreta åtgärder för alla tre folkbibliotek	47
7.3. Åtgärder som genomförts på Degerhamns bibliotek	48
7.4. Förslag till fler åtgärder på Degerhamns bibliotek	51

7.5.	Åtgärder som genomförts på Färjestadens bibliotek	52
7.6.	Förslag till fler åtgärder på Färjestadens bibliotek	52
7.7.	Åtgärder på Mörbylånga bibliotek	52
7.8.	Förslag till fler åtgärder på Mörbylånga bibliotek	53
8.	Det fortsatta arbetet	54
8.1.	Arbetsgruppen för biblioteksrummen	54
8.2.	Rutin för bildstöd, märkning, skyltar och skyltning	56
8.3.	Rutin för tillgänglighetspromenad	57
8.4.	Samarbete och samverkan	57
8.5.	Barnets perspektiv, barnperspektiv och barnrättsperspektiv	58
9.	Bilagor	60
10.	Referenslitteratur	61
	Tryckt material:	61
	Rörligt material:	62
	Konferenser:	62
	Källhänvisningar:	63

1. Bakgrund

Folkbiblioteken i Mörbylånga kommun beviljades 2020 stöd från Kulturrådet på 700 000 kronor till ett Stärkta bibliotek-projekt.

Projektansökan skrevs med syftet att förstärka och kvalitetssäkra en likvärdig barnverksamhet på kommunens tre folkbibliotek: Degerhamns bibliotek, Färjestadens bibliotek och Mörbylånga bibliotek. Projektansökan skrevs med utgångspunkt i barnkonventionen och med särskilt fokus på att stärka barns inflytande och delaktighet i folkbibliotekens verksamhet. Projektansökan tog även upp folkbibliotekens fysiska rum för barn som ett fokusområde, där det särskilt handlade om att förbättra tillgängligheten för personer med funktionsvariationer.

Projektet fick namnet *Alla barns bibliotek*, två projektledare arbetade deltid under ett år och ansvarade för varsitt område. Saga Qvant ansvarade för den handlingsplan som togs fram för barnverksamheten. Elin Johansson ansvarade för den del som rörde folkbibliotekens fysiska rum för barn.

Den här rapporten tar upp den del som handlade om folkbibliotekens fysiska rum för barn. Rapporten ger allra först en bakgrund till *Alla barns bibliotek*, beskriver projekt mål och frågeställningar till projekt mål. Rapporten beskriver därefter metoder som valdes för att nå projektmålen, beskriver dessa metoder samt presenterar resultat och slutsatser från respektive metod. Rapporten leder sedan vidare till en beskrivning av framtidens biblioteksrum på folkbiblioteken i Mörbylånga kommun, samt visar på utvecklingsområden som identifierades under projektet för att uppfylla beskrivningen. Rapporten visar därefter vilka åtgärder som genomfördes under projekt tiden samt ger förslag på ytterligare åtgärder. Avslutningsvis finns rekommendationer till det fortsatta arbetet efter projekt tidens slut.

Rapportens titel, "Hur många får man max vara där?", är ett citat från ett barn som deltog i ett av projektets medskapandeprocesser. Barnet deltog i en workshop på Färjestadens bibliotek där en uppgift under workshopen var att placera ut en post-it-lapp vid någonting i biblioteksrummet som barnet undrade över eller som barnet ville ställa en fråga kring. Syftet med uppgiften var att öppna för ett samtal mellan barnet och projektledaren som höll i workshopen.

Barnet i fråga placerade en post-it-lapp vid en dörr i biblioteket där det med svarta bokstäver stod: ”Max”. På Färjestadens bibliotek har alla rum fått namn efter Barbro Lindgren-karaktärer, exempelvis Max och Vilda bebin. Barnet gjorde däremot ingen koppling till karaktären Max utan gjorde i stället en koppling till ordet ”max” och att det skulle handla om att ange ett maxantal för personer som fick vistas på en särskild yta med hänsyn till då rådande restriktioner till Covid-19. Barnet sa till projektledaren att det var konstigt att det inte stod en siffra bredvid och frågade därför: ”Hur många får man max vara där?”.

Rapportens titel är vald för att belysa vikten av att ta in barnets perspektiv när vi skapar rum för barn. Det belyser hur viktigt det är att vi skapar miljöer där vi kommunicerar på sätt som barn förstår.

Rapportens undertitel, ”Barnens fysiska rum på folkbiblioteken i Mörbylånga kommun – en rapport från projektet *Alla barns bibliotek*”, förtydligar att projektet inte bara fokuserat på bibliotekens barnavdelningar utan också ser till bibliotekslokalerna i helhet.

Rapporten är skriven av Elin Johansson, i rapporten kallad projektledaren.

2. Projekt mål

Projekt målen för *Alla barns bibliotek* är skrivna utifrån den Stärkta bibliotek-ansökan som lämnades till Kulturrådet. Det styrdokument som ligger till grund för projekt målen är Mörbylånga kommuns Biblioteksplan 2020-2024 och dess vision:

”Vi vill vara en inspirerande fristad och mötesplats och ett öppet rum där vi främjar läsning, kultur, kreativitet och demokrati. Genom ett gott bemötande vill vi påverka livskvaliteten för våra medborgare.”

Biblioteksplanen slår fast att biblioteket ska vara en social och välkomnande mötesplats, en naturlig plats att besöka för olika kulturupplevelser och att besökare ska mötas av välkomnande lokaler där de kan trivas och lätt kunna ta del av bibliotekens utbud.

Biblioteksplanen visar på fem fokusområden som representerar bibliotekets kärnverksamhet, ett av dessa fokusområden är det fysiska biblioteket som i biblioteksplanen beskrivs som samhällets öppna rum dit alla är välkomna.

För att ge en riktning i arbetet för det fysiska biblioteket lyfts flera utvecklingsmål fram i biblioteksplanen, av dessa syftar projekt målen för *Alla barns bibliotek* särskilt till målet om att: ”Utveckla det fysiska rummet med hänsyn till våra prioriterade grupper (Barn och unga, personer med olika funktionsvariationer och personer med annat modersmål och nationella minoriteter)”. Projektplanen för *Alla barns bibliotek* slår därför fast tre mål för arbetet med bibliotekens fysiska rum för barn, vilka är:

- Undersöka hur de fysiska rummen fungerar och används för att sedan identifiera utvecklingsområden.
- Utveckla fysiska rum för att ge stöd till den framtida barnverksamheten. Rum som fungerar både för bibliotekets programutbud och för barnens egna biblioteksbesök.
- Skapa biblioteksrum som är tillgängliga, välkomnande och ser till varje barns förutsättningar och behov.

Som ett stöd i arbetet med att nå projekt målen formulerades vid projektets början följande frågeställningar:

- Hur vill barn läsa, lyssna och ta del av litteratur och berättande?

- Hur kan katalogisering och hylluppställning vara ett stöd för barn när de på egen hand eller med stöd från en vuxen letar efter böcker att låna och/eller läsa?
- Vilka aktiviteter, både planerade och spontana, ska biblioteksrummet ge stöd för?
- Vilka värden ser barn med biblioteksbesök?

3. Metoder för att nå projektmål

För att nå projektmålen valdes ett flertal metoder ut för att få in barnets perspektiv, ett barnperspektiv och ett barnrättsperspektiv i arbetet. Metoderna presenteras här nedan, först i punktform. Vid varje punkt framgår det vem som stod för genomförandet. Vid projektledaren avses Elin Johansson, vid projektledarna avses Elin Johansson och Saga Qvant.

- Medskapandeprocesser med barn: projektledarna.
- Observationer i biblioteksrummen vid evenemang: projektledarna.
- Kartläggning av biblioteksrummen: projektledaren och bibliotekspersonal.
- Tillgänglighetspromenader i bibliotekslokalerna: projektledaren och bibliotekspersonal.
- Dialogmöten med Mörbylånga kommuns världsarvssamordnare, konstsamordnare, kultursamordnare samt med vuxna som möter barn i sin profession: projektledaren/projektledarna.
- Workshops med bibliotekspersonal: projektledarna.
- Bilda en arbetsgrupp för biblioteksrummen som består av bibliotekspersonal: projektledaren.

3.1. Medskapandeprocesser

Under projektet har tre medskapandeprocesser genomförts tillsammans med barn. Barn som medverkat har på förhand fått information om i vilken form processen skulle genomföras, hur materialet och resultatet skulle behandlas, hur det skulle sparas, vilka som skulle ta del av det och på vilket sätt. Att medverka har presenterats som frivilligt och en samtyckesblankett har fyllts i av målsman för barn som deltog.

I val av tillvägagångssätt vid medskapandeprocesserna har projektledarna tagit särskild hänsyn till då rådande restriktioner kopplade till Covid-19. Då folkbiblioteken varit stängda för besökare större delen av projektiden har projektledarna genomfört medskapandeprocesserna i samverkan med skolor

i kommunen. Barn som medverkat har gjort detta under skoltid, vilket godkänts av målsman, rektor och skolchef. Eftersom barnen medverkade under skoltid står det ”elever” i följande avsnitt.

Under följande rubriker beskrivs varje medskapandeprocess samt resultat och projektledarens slutsatser.

3.1.1. Galaxen

Vid ett tillfälle besökte elever från grundsärskolan Galaxen Färjestadens bibliotek för att medverka i en workshop. Sex elever i åldrarna 9-14 år deltog, workshopen varade i 60 minuter och utgick från följande frågeställningar:

- Vad tycker barnen om biblioteksrummet?
- Hur vill barnen att framtidens biblioteksrum ska se ut och vilka funktioner ska det ha?
- Hur vill barnen att en läsplats ska se ut och vara?

Workshopen inleddes av projektledaren och en bibliotekarie. Projektledaren berättade varför eleverna var inbjudna till biblioteket och att bibliotekspersonalen är intresserade av, men även skyldiga enligt barnkonventionen, att lyssna till elevernas åsikter och tankar. Projektledaren berättade hur elevernas åsikter och tankar skulle tas tillvara i arbetet framåt samt berättade om syftet med *Alla barns bibliotek* och upplägget för workshopen. Därefter visade bibliotekarien runt eleverna i biblioteksrummet och gav exempel på vad man kan göra på biblioteket.

Efter rundvandringen introducerade projektledaren första uppgiften. Eleverna fick varsin hjärtformad post-it-lapp och uppmanades att placera den på en plats i biblioteket där det fanns någonting som eleven gillade, tyckte var/verkade bra eller på annat vis hade positiv laddning för eleven. Under tiden gick projektledaren runt bland eleverna för att inleda samtal kring post-it-lapparnas placering. Pedagoger fanns med som stöd i samtalen.

Därefter fick eleverna en post-it-lapp formad som en pratbubbla. Eleverna uppmanades att sätta den vid någonting som de hade en fråga om eller kring.

Projektledaren öppnade även då upp för samtal och ställde följdfrågor till eleverna. När det var frågor som projektledaren kunde svara på besvarades frågorna, i de fall då projektledaren inte kunde svara resonerade projektledaren och eleven tillsammans kring möjliga svar. Även här fanns pedagogerna med som stöd i samtalen.

När eleverna placerat minst två post-it-lappar, en hjärtformad och en pratbubbla, uppmanades eleverna att ”sätta sig en stund och läsa”. Detta introducerades inte som en uppgift i workshopen men under tiden som eleverna valde böcker och en läsplats observerade projektledaren eleverna. Både i hur eleverna gick tillväga för att välja en bok och hur de valde en läsplats. Projektledaren lyssnade till vilka önskemål som eleverna uttryckte kring läsplatsen. Det var elever som sa att de ville ”sitta någonstans mjukt” och som sa att ”jag vill sitta själv”. Flera elever värderade läsplatserna, exempelvis genom att säga: ”jag tycker om det här hörnet”. Projektledaren gick runt bland eleverna och öppnade för samtal samt ställde följdfrågor för att få ökad förståelse för elevernas tillvägagångssätt i val av böcker och läsplats.

Post-it-lapparna och samtalen dokumenterades av projektledaren som sedan sammanställde och analyserade materialet. Utifrån materialet identifierade projektledaren följande utvecklingsområden för folkbibliotekets fysiska rum, dessa kan ses som gemensamma för alla tre folkbibliotek:

- Skapa fler rumsliga hörn för att ge fler möjligheter till barn som vill dra sig undan. För barn som vill se, men inte synas.

I skapandet av hörn är det också viktigt att tänka på hur hörnen designas och utformas. Vilken typ av aktivitet ska hörnen ge stöd för? Är hörn en plats för läsning eller kan det vara för någonting annat eller mer?

- Bredda utbudet av sittplatser, mer varierade sittplatser och fler som är mjuka.
- Förtydliga rummets funktioner samt de oskrivna och skrivna reglerna. Det kan handla om att förtydliga vilka dörrar du som besökare får öppna och inte. Finns det dörrar som bara vuxna får öppna och/eller dörrar som bara bibliotekspersonal får öppna?

Flera elever frågade om det fanns ”hemliga dörrar” på biblioteket. I samtalen som handlade om ”hemliga dörrarna” indikerade flera elever att det hemliga inte alltid sågs som något spännande med positiv laddning. En elev sa: ”det hemliga kan ibland kännas läskigt”.

De oskrivna reglerna innefattade även frågor om vilka knappar du som besökare får trycka på och inte. Bland annat ställdes frågan om knapparna som reglerar höjdnivån på utlåningsautomaten. Pilarna vid knapparna hade skavts bort lite och en elev påpekade därför att det ”inte är säkert att pilarna betyder upp och ner”. Eleven menade att pilarna lika gärna kunde betyda framåt och bakåt, med andra ord att utlåningsautomaten skulle kunna röra sig vågrätt istället för lodrätt om du tryckte på pilarna.

En annan elev uppmärksammade att det fanns en maxtid som du fick sitta vid datorerna, eleven frågade därför om det fanns en maxtid vid andra sittplatser också.

- Utforma tillgängliga skyltar och ge information på ett sätt så barn förstår. Med andra ord kommunicera med ett enkelt språk och tydliga formuleringar, med bildstöd och punktskrift. Kommunikationen ska frångå ett inifrånperspektiv.

Vid workshopen frågade exempelvis en elev vad ”personal” betyder eftersom det stod det på en dörr vid barnavdelningen. Projektledaren förklarade att personal var de som jobbade på biblioteket, på samma sätt som pedagogerna är personal på skolan. Följdfrågan från eleven blev då hur man vet om man är personal eller inte på ett ställe. Samtidigt undrade eleven om man skulle knacka på dörren om man ville fråga personalen någonting, på samma sätt som du kan knacka på dörren till personalrummet på skolan.

- Förtydliga vid entrén var barnavdelningarna är, med anvisningar som är tydliga och tillgängliga för alla.
- Skapa bättre och mer exponering av böcker, fronta fler framsidor och skapa bättre möjlighet att bläddra bland böcker genom att se böckernas framsidor.

- Skapa bättre förutsättningar för någon som är rullstolsburen att röra sig fritt i lokalerna och kunna komma intill bokhyllorna för att bläddra bland böckerna.
- Förtydliga vid hyllorna vilka låneregler som gäller för barn, exempelvis för filmer och spel. Samt förtydliga vilka regler som gäller för barn vid lånedatorerna.
- Skapa en ljudmiljö som är fri från plötsliga och höga ljud, bland annat för att skapa en bättre ljudmiljö för någon med hörapparat. Detta är särskilt aktuellt för Färjestadens bibliotek med tanke på att det finns en ringklocka som går till varuintaget men som även låter direkt ut i biblioteket. Detta var ett ljud som eleverna tyckte var irriterande, de undrade vad det var för ljud och det kom i flera fall att störa deras koncentration. En av eleverna höll för öronen då ringklockan lät.

Även ljudet från larmbågarna vid entrén upplevdes som irriterande av flera elever. En elev beskrev det som ett obehagligt ljud och frågade varför ”allt måste låta”. När eleven och projektledaren stod vid utlåningsautomaten och projektledaren uppmanade eleven till att trycka på en av knapparna med pilar så eleven att ”då kommer det låta förstås” och valde därför att inte trycka på knappen.

3.1.2. Alunskolan

I samband med redan inplanerade skolbiblioteksbesök på Degerhamns bibliotek, som är ett kombinerat folk- och skolbibliotek, genomfördes en medskapandeprocess i tre delar tillsammans med 15 elever i åldrarna 9-12 år. Medskapandeprocessen utgick från frågeställningarna:

- Hur ser barnens relation ut till biblioteket?
- Hur vill barnen att framtidens bibliotek ska vara?
- Vilka funktioner vill barnen se i ett biblioteksrum?
- Hur väljer barnen böcker som de lånar?

Medskapandeprocessen byggde på att eleverna fick uppgifter i samband med skolbiblioteksbesöken. Inför skolbiblioteksbesöken spelades en video upp i klassrummen med instruktioner. Videon spelades in av projektledaren. Varje video spelades in efterhand under processens gång för att projektledaren skulle kunna analysera materialet mellan varje del och på så vis också kunna återkoppla till det tidigare i varje video.

Inför medskapandeprocessens första del fick eleverna en video som projektledaren och skolbibliotekarien spelat in tillsammans. I videon förklarades upplägget för medskapandeprocessen, syftet och målet med den, hur elevernas åsikter skulle tas vidare, samt hur materialet skulle dokumenteras, sparas, analyseras och vilka som skulle ta del av materialet.

Första delen i medskapandeprocessen fokuserade på frågan om vad ett bibliotek är. Eleverna fick fem post-it-lappar och i videon från projektledaren fick de uppmaningen att skriva tre ord som symboliserade deras syn och tankar om/på biblioteket. Ingen skillnad gjordes på om eleverna tänkte på Degerhamns bibliotek som sitt skolbibliotek eller som ett bibliotek de besökte på fritiden. På de två andra post-it-lapparna fick eleverna instruktion om att skriva orden ”praktiskt” och ”gillar”. Eleverna tog sedan med sig lapparna till biblioteket och placerade dem där de tyckte att orden passade in.

Post-it-lapparnas placering dokumenterades av bibliotekspersonal och analyserades sedan av projektledaren. Eftersom projektledaren inte var med på plats i biblioteket när uppgiften utfördes, på grund av då rådande restriktioner kopplade till Covid-19, kunde inga samtal ske mellan eleverna och projektledaren kring lapparnas placering.

Vid första tillfället fick även årskurs 4 och 5 till uppgift att skriva ett kärleksbrev eller ett göra slut-brev till biblioteket och förklara i sitt brev varför de antingen gillade biblioteket så mycket att de ville skriva ett kärleksbrev eller varför de inte gillade biblioteket och därför ville göra slut. Breven skickades till projektledaren som analyserade brevens innehåll genom att bland annat se vilka behov som eleverna uttryckte i breven och vilka ord eleverna använde för att beskriva sin relation till biblioteket.

Kärleksförklaringarna till biblioteket handlade mest om att det fanns bra böcker på biblioteket, allra helst roliga böcker. Flera elever fokuserade på biblioteket som en plats att kunna sitta och ta det lugnt på och att det fanns spel där. Detta lyftes fram som något positivt. Exempelvis skrev en elev i sitt kärleksbrev: ”Det är skönt att vara hos dig, det är lugnt och om man är klar att ha lånat böcker med skolan kan man spela spel eller rita.”. En elev skrev i sitt kärleksbrev att biblioteket är en plats där du kan prata med kompisar på ett annat sätt än vad du pratar med dina kompisar på i skolan.

Ett par elever skrev göra slut-brev och då handlade det främst om att biblioteket enligt eleverna inte hade bra böcker. En elev skrev: ”Jag gillar inte dig för att det aldrig finns något nytt. Bara gamla böcker och soffor. Dina böcker är osorterade. Man kan aldrig hitta det som man vill. Det finns få deckarböcker som jag gillar. Jag gör slut!”

När alla delar i medskapandeprocessen var avslutade och projektledaren träffade eleverna för en återkoppling berättade projektledaren om syftet med brev-övningen, att det var för att se hur elevernas relation till biblioteket var. Projektledaren berättade att göra slut-breven analyserats för att identifiera vad som behövde ändras i relationen mellan eleverna och biblioteket för att det skulle bli en bättre relation. Detta med hänsyn till att du inte kan göra slut med ett skolbibliotek på samma sätt som du kan göra slut med ett folkbibliotek. Projektledaren sa därför till eleverna att det är viktigt att jobba på relationen och att det i det här fallet är biblioteket som behöver göra grundjobbet och stå för förändringen. Detta diskuterades inte djupare mellan projektledaren och eleverna utan ges istället som förslag till en diskussion mellan skolbibliotekarien och eleverna.

Utifrån materialet från det första tillfället formulerade projektledaren två frågeområden att ta vidare:

- Hur kan biblioteket vara mer än läsning och böcker och vad kan det i så fall vara? Denna reflektion grundade sig i att eleverna fokuserade mycket på böcker och läsning i de båda uppgifterna.
- Kan biblioteket bli och vara en neutral plats och är det någonting att sträva efter? Denna reflektion grundade sig i att eleverna använde flera värderande ord för att beskriva biblioteket i den första

uppgiften: intressant, spännande, roligt, bra, glad, roligt, ledsen, arg, trött, trist, kul, fint, mysigt, skönt och lugnt.

Andra delen i medskapandeprocessen fokuserade på hur ett biblioteksbesök kan vara. Eleverna fick efter skolbiblioteksbesöket ett frågeformulär med följande instruktioner:

- Berätta vad du gjorde på biblioteket idag.
- Finns det något mer som du skulle velat göra?
- Skriv titeln på en bok du lånade idag.
- Berätta gärna varför du lånade just den boken.
- Nu när vi gör om på biblioteket, vad tycker du att vi behöver tänka på?

Frågeformulären skickades till projektledaren som sammanställde elevernas berättelser och utifrån det drog följande slutsatser:

- De allra flesta av eleverna skrev att de lånat en specifik bok för att den ”såg rolig/läskig/spännande ut”. Ett utvecklingsområde vore därför att i än större utsträckning ge stöd till elevernas tillvägagångssätt att leta efter böcker genom att exponera än fler bokframsidor.
- Enligt flera elever är själva platsen för läsandet viktig och önskan om fler sittplatser lyftes fram.
- Eleverna uttryckte en önskan om att böckernas genrer skulle bli mer synliga samt att det borde finnas ett tyst rum, en plats att vila på och att det borde vara fler ”roliga saker på väggarna”.

Tredje delen i medskapandeprocessen fokuserade på delaktighet i beslut. I videon återkopplade projektledaren till det tidigare tillfället då flera elever lyft vikten av en bra plats för läsning. Frågan som ställdes i videon blev därför hur den perfekta läsplatsen kan se ut och det betonades att det kan skilja sig från person till person vad man tycker är en perfekt läsplats. I videon problematiserade och resonerade projektledaren kring olika typer av läsplatser och gav exempel på flera. Eleverna fick sedan som skrivuppgift beskriva den, för dem, perfekta läsplatsen.

Projektledaren läste sedan elevernas texter och utifrån texterna drog projektledaren följande slutsatser:

- Eftersom eleverna har olika bilder och önskemål om den perfekta läsplatsen, samt uttrycker olika behov för den så ställer det krav på ett varierat utbud av läsplatser. Det ska finnas platser att vara försjunken i, kunna luta sig tillbaka i, möjlighet att sitta vid ett fönster och blicka ut, läsa placerad i en koja, kunna ligga ner, vara avskärmad och läsa bland mjuka kuddar. Flexibilitet i olika typer av läsplatser lyftes också fram i elevernas texter, att ibland kunna läsa tillsammans med andra i en mjuk soffa och ibland ta en saccosäck och sätta sig var man vill i biblioteket för att då skapa en egen bubbla i sin lästund.
- Flera elever uttryckte en önskan om en tyst läsplats och möjlighet att låna hörselkåpor.

3.1.3. Skansenskolan

En enkät skickades ut via Google-formulär till elever i årskurs 7-9 på Skansenskolan i Mörbylånga. 88 elever deltog och i beskrivningen till enkäten förtydligades det att enkätens fokus var elevernas relation till folkbiblioteket och inte till skolbiblioteket.

Frågorna i enkäten handlade om hur ofta eleverna besöker ett folkbibliotek, varför eleverna går dit, de fick uppge vad de vill göra där och vad som är viktigt på ett folkbibliotek. Eleverna fick svara på om de tycker att det är enkelt att hitta böcker att låna, hur de får tips om böcker att låna och om de föredrar fysiska eller digitala böcker. Eleverna fick även svara på frågor som rörde bibliotekens sociala medier. Av de enkätsvar som lämnades har projektledaren i den här rapporten lagt vikt vid enkätsvar som berör bibliotekets fysiska rum.

71 elever svarade på frågan om varför de går till biblioteket. 52 svarade att de går till biblioteket för att låna böcker, 12 svarade att de går till biblioteket ”för att hänga” och 5 svarade att de går till biblioteket för att låna film eller spel. Eleverna fick ange fler än ett svarsalternativ.

När eleverna själva fick berätta vad de vill göra på biblioteket lyftes bland annat följande fram som berör bibliotekets fysiska rum: möjlighet att hänga med kompisar och att det finns separata studierum eller studiehörnor.

När eleverna svarade på frågan vad de tycker är viktigt på biblioteket rankades svaren på följande vis:

- Att det finns en mjuk sittplats (25 svar).
- Att det ska vara tyst på biblioteket (17 svar).
- Att det finns fika (16 svar).
- Att det finns plats att studera (16 svar).
- Att jag får prata med mina kompisar (8 svar).

Av 76 elever uppgav 5 att de får boktips via folkbiblioteket, antingen via hemsidan eller av en bibliotekarie.

Av 83 elever svarade 62 att det är lätt att hitta böcker att låna och på frågan om de föredrar en fysisk eller digital bok var uppdelningen nära på lika fördelat.

Samtliga 88 elever svarade på frågan om de brukar gå till ett bibliotek på fritiden. 12 elever svarade ja, 48 elever nej och 31 svarade att de bara går till skolbiblioteket. Det som kan ha spelat roll för den låga siffran för antal elever som svarade ja, kan ha varit att enkäten skickades ut under en period då folkbiblioteken i kommunen var stängda för besök med hänvisning till då rådande restriktioner kopplade till Covid-19.

3.1.4. Samarbete med barnkulturdesigner

I projektansökan till Kulturrådet planerades det även för ett samarbete med en barnkulturdesigner. Detta samarbete har påbörjats under projekttiden men inte kunnat slutföras på grund av restriktioner kopplade till Covid-19. Vid projekttidens slut ligger ansvaret för processen på bibliotekschef.

3.2. Observationer vid evenemang

Vid 14 tillfällen har projektledarna varit med vid planerade evenemang på alla tre folkbibliotek i syfte att observera barn som deltagit, vuxna som följt med barnen samt bibliotekspersonal som hållit i evenemangen.

Observationerna har fokuserat på evenemangens upplägg och innehåll, hur biblioteksrummet fungerat som stöd för evenemangen och hur samspelet varit mellan barn, vuxna och bibliotekspersonal. Observationerna har ägt rum vid sagostunder, babyhäng, bokjakt, författarbesök och skapande workshops. Vid evenemangen har barn i åldrarna 0-13 år deltagit.

Vid observationerna har projektledarna beskrivit sin roll för barnen och de vuxna som varit med i de fall då projektledarna varit i direkt anslutning till evenemangen. I andra fall har projektledarna observerat på avstånd för att inte störa evenemangen.

Observationerna har dokumenterats och analyserats gemensamt av projektledarna. Resultat från analyserna som berör bibliotekens fysiska rum finns med som underlag vid rapportens sjätte avsnitt: ”Utvecklingsområden för att nå framtidens biblioteksrum för barn”.

3.3. Kartläggning av biblioteksrum

Vid en workshop har projektledaren tillsammans med bibliotekspersonal påbörjat en kartläggning för varje barnavdelning genom att besvara följande frågor som är hämtade från ”Löpa linan ut – Bibliotekschefens strategiska modell för implementering av FN:s konvention om barnets rättigheter” (Biblioteksutveckling Sörmland, Regionbiblioteket Östergötland, Kultur Gävleborg Region Gävleborg, Biblioteksutveckling Region Örebro län: 2019):

- Hur hittar barnen till barnavdelningen från ingången?
- Om du går på knä, hur ter sig biblioteket i små barns ögonhöjd?
- Hur höga är bilderbokstråg och småbarnsböckernas tråg?
- På vilken höjd sitter skyltning av medier och andra skyltar?
- Är skyltningen riktad till barn?

- Är rummen tillgängliga för alla barn?

Materialet sammanställdes av projektledaren som sedan fördjupade kartläggningen utifrån bibliotekspersonalens svar. Resultatet finns med som underlag vid rapportens sjätte avsnitt: ”Utvecklingsområden för att nå framtidens biblioteksrum för barn”.

3.4. Tillgänglighetspromenader

Projektledaren har tillsammans med bibliotekspersonal granskat bibliotekslokalerna utifrån ett barnperspektiv och ett barnrättsperspektiv. Denna metod har projektledaren valt att kalla tillgänglighetspromenad och metoden beskrivs närmare som bilaga till rapporten.

Resultat från tillgänglighetspromenaderna finns med som underlag vid rapportens sjätte avsnitt: ”Utvecklingsområden för att nå framtidens biblioteksrum för barn”.

3.5. Dialogmöten

Projektledaren har genomfört dialogmöten med Mörbylånga kommuns världsarvssamordnare, konstsamordnare, kultursamordnare och med Biblioteksutveckling Region Kalmar län i syfte att identifiera möjliga framtida samverkansytor. Övriga dialogmöten som ägt rum beskrivs vid kommande rubriker i rapporten.

3.5.1. Dialogmöte med Alunskolan

Projektledaren har vid ett tillfälle haft dialogmöte med pedagoger på Alunskolan. Pedagoger från alla årskurser samt förskoleklass och fritids var representerade. Mötet utgick från följande frågor som skickades till pedagogerna inför mötet:

- Hur använder ni skolbiblioteket idag?
- Hur vill ni använda skolbiblioteket framöver?
- Vilka aktiviteter ser ni att rummet ska ge stöd till?

- Vad är en bra läsplats?
- Hur arbetar ni med bildstöd i skolan?

Vid mötet lyftes följande utvecklingsområden fram för Degerhamns bibliotek:

- Skapa rumsliga lösningar för litteraturförmedling. Detta lyfte pedagogerna vid en diskussion som rörde skolbibliotekariens begränsade tid som pedagogerna upplevde inte räckte till för att förbereda och genomföra återkommande bokprat vid skolbiblioteksbesöken. Därför diskuterades olika möjligheter att med rumsliga lösningar, bland annat genom ökad exponering av bokframsidor, möta upp med litteraturförmedling.
- Utöka antalet läsplatser så att alla elever ges möjlighet att hitta en plats samt skapa bättre förutsättningar för elever att sprida ut sig, exempelvis genom flyttbara läsplatser. Pedagogerna lyfte även fram vikten av att eleverna kan skärma av yttre intryck för att öka koncentrationen vid lässtunden.
- Skapa plats för att samla en klass med elever, exempelvis för ett bokprat eller sagostund.
- Arbeta med bildstöd i rummet.
- Ge ökat fokus till litteratur och läsning i rummet, ta bort annat som kan distrahera vid ett skolbiblioteksbesök. Exempelvis spel som inte har litterär koppling eller stödjer berättande eller språkutveckling.

3.5.2 Dialogmöten kring *Disajn*-projektet

Projektledaren har haft dialogmöten med bibliotekspersonal som på ett eller annat vis varit delaktiga under *Att utveckla mötesplatserna – bibliotekens fysiska och digitala rum*, ett delprojekt från projektet *Futurum.kom*.

Delprojektet, även kallat *Disajn*-projektet, startades 2014 bland annat av Regionförbundet i Kalmar län och handlade om att göra en översyn/inventering av den fysiska miljön för barn på bibliotek i Blekinge, Kalmar och Kronobergs län.

En designkonsult anlätades som i samråd med bibliotekspersonal skulle ta fram ett kostnadsberäknat skissförslag för förändringar i biblioteksrummet utifrån idéer som tagits fram med två fokusgrupper. Mörbylånga bibliotek deltog i *Disajn*-projektet och sökte extra medel för att kunna finansiera förändringarna som föreslagits.

Projektledaren bjöd in till dialogmöten främst för att få en bild av arbetet med fokusgrupperna och för att få insyn i vilka tankar som fokusgrupperna gett till förändringsprocessen. Vid dialogmötena diskuterades även vilka erfarenheter som kunde tas vidare till *Alla barns bibliotek* samt den skiss som designkonsulten lämnat som förslag till ny barnavdelning på Mörbylånga bibliotek.

Fokusgrupperna under *Disajn*-projektet bestod av vuxna som följt med små barn till en sagostund och efter sagostunden öppnade bibliotekarien för ett samtal om biblioteksrummet. Samtalet var oannonserat på förhand för de vuxna som deltog. Den andra fokusgruppen bestod av barn i mellanåldern (uppgift om exakt antal barn och ålder saknas) som träffade designkonsulten vid ett tillfälle och samtalade om hur biblioteksrummet kunde se ut och vilka funktioner som barnen ville se i biblioteksrummet.

De erfarenheter bibliotekspersonalen lyfte fram från *Disajn*-projektet var vikten av att ha en arbetsplan med tydlig tidsplan, att det finns formulerade mål med arbetet, en budget och att någon är ansvarig för att driva arbetet framåt.

Av det som inte kunde genomföras som förändringar under *Disajn*-projektet, men som bibliotekspersonalen formulerade som önskemål att genomföra nu i efterhand lyftes följande fram:

- Möjlighet för barn att lyssna på ljudböcker i biblioteket.
- Boktipstavla på ungdomsavdelningen.
- Skapa en dockteater som barnen kan utforska på egen hand.
- Möjlighet att uppleva biblioteksrummet med flera sinnen.

3.5.3 Dialogmöte med pedagog

Vid uppstarten till projektet träffade projektledarna en pedagog som arbetar på en av skolorna i kommunen och som dessutom arbetar särskilt med barn med hörselproblematik. Mötet ägde rum på Färjestadens bibliotek och hade som syfte att lyssna in pedagogens upplevelse av bibliotekslokalen utifrån sin yrkeskunskap.

Pedagogen identifierade följande utvecklingsområden som kan ses som gemensamma för alla tre folkbibliotek:

- Skapa en ljudmiljö som är fri från plötsliga ljud.
- Skapa lågstimulimiljöer för barn som vill och behöver dra sig undan, bland annat för att reducera intryck.
- Skapa en lugn yta där evenemang för barn kan äga rum och vid den ytan begränsa yttre faktorer som kan störa koncentrationen och som kan skapa eller ge upphov till en känsla av otrygghet.
- Förenkla skyltar och annan information samt arbeta med bildstöd.
- Skapa möjligheter för barn, och vuxna som följer med barn till biblioteket, att förbereda sig inför besöket. Exempelvis genom att det finns information på bibliotekets hemsida med skriftlig information, bilder och filmer som visar hur bibliotekslokalerna ser ut från entrén och hela vägen fram till de olika barnavdelningarna.

3.6. Workshops med bibliotekspersonal

Vid två tillfällen har projektledarna genomfört workshops där bibliotekspersonal deltagit.

Den första ägde rum i oktober 2020 och utgick från frågor i ”Löpa linan ut – Bibliotekschefens strategiska modell för implementering av FN:s konvention om barnets rättigheter” (Biblioteksutveckling Sörmland, Regionbiblioteket Östergötland, Kultur Gävleborg Region Gävleborg, Biblioteksutveckling Region Örebro län: 2019). Frågorna handlade om att kartlägga ett nuläge kopplat till implementering av barnkonventionen i

verksamheten. Frågorna handlade om verksamhetens resurser, biblioteksrummet och barns delaktighet.

Bibliotekspersonalen delades in i grupper och resultatet sammanfattades av projektledarna. Det som lyftes fram som utvecklingsområden kopplade till biblioteksrummen var:

- Skapa avskärmade ytor för att reducera exponeringen av barn som vistas i rummen, men också för att ge barn möjlighet att själva kunna välja om de vill vara för sig själva eller inte.
- Upprätta en gemensam rutin för både folk- och skolbibliotek som tar upp riktlinjer för skyltar, skyltning och märkning av böcker.
- Skapa förutsättningar för barn att kunna nå allt i biblioteksrummen som är avsett för barn, utan att barnen exempelvis behöver klättra på en pall eller stå på tå.
- Ta fram en tydligare skyltning vid entrén som visar vägen till de olika barnavdelningarna samt skapa lokaliseringsskator. Detta blir särskilt viktigt i och med införandet av Meröppet.
- Tillgängliggöra information för alla barn.
- Skapa bättre ytor för sagostunder.
- Öka möjligheten att exponera bokframsidor.
- Skapa en bättre ljudmiljö.
- Göra det enklare för barn att hitta bland faktaböcker.
- Förbättra framkomligheten för exempelvis barnvagn och rullstol.

Ytterligare ett utvecklingsområde som lyftes fram var rutiner och metoder för hur barnets perspektiv blir tongivande i bibliotekets verksamhet.

Den andra workshopen med bibliotekspersonal genomfördes i mars 2021. Under workshopen var bibliotekspersonalen indelade i två grupper där ena gruppen fokuserade på frågor som rörde barnverksamheten och den andra fokuserade på biblioteksrummen. Bibliotekspersonalen fick själva lämna önskemål om vilken grupp de ville vara delaktiga i.

Gruppen som fokuserade på biblioteksrummen inledde med att skriva ned varsitt ord som för dem beskrev det unika för varje bibliotek. Det kunde handla om platsen där biblioteket är, omgivningen, historien eller samhället. Tanken var att dessa ord skulle finnas med som inspiration för att skapa en unik känsla för varje bibliotek.

Följande ord skrevs ned:

- Degerhamn: Alvaret, familjärt, trivsamt, industrisamhälle, samhörighet, knytpunkt, besökspositiva, retro, effektivt.
- Färjestaden: Kalmarsund, läget, lättillgängligt, mötesplats, öppenhet, knytpunkt, fräscht, rymd, färjeläge, modernt.
- Mörbylånga: Ölandsrummet, trähus, småskalighet, stabilt, havet, Historia, köping, kulturhistoriskt, charmigt.

Som en del i workshopen utvärderades även evenemangen som ägt rum under sportlovet. Utvärderingen gjordes med särskilt fokus på kognitiv och fysisk tillgänglighet utifrån ett barnperspektiv och ett barnrättsperspektiv.

Följande utvecklingsområden lyftes fram till evenemanget *Fikar du, så läser vi* (sagostund med fika), med fokus på biblioteksrummet:

- Degerhamn: Det finns inget naturligt krypin för en sagostund. Ljud från lånedisken, exempelvis telefonen som ringer och andra besökare som är inne i biblioteket stör koncentrationen.
- Färjestaden: Det är mycket intryck runtomkring som kan störa koncentrationen. Allra helst kan det vara ljud och rörelser från andra som passerar, både från de som passerar inne i biblioteksrummet och även på parkeringen utanför.
- Mörbylånga: Ljud från informationsdisken hörs tydligt till barnavdelningen, bland annat samtal som förs vid informationsdisken.

Följande utvecklingsområden lyftes fram till evenemanget *Bokjakten*, med fokus på biblioteksrummet:

- Färjestaden: Det är många vassa kanter på möblerna som ger ökad skaderisk när barn är på bokjakt efter ledtrådar i biblioteket.

- Gemensamt för alla tre bibliotek: Flera av barnen uttryckte att skyltningen för skönlitteratur respektive faktaböcker inte var tillräckligt tydlig för att förstå.

Vid workshopen följdes även diskussionen från den tidigare workshopen upp som handlade om olika märkningarna på barnböcker. Följande färgmärkning identifierades: bilderböcker, lättläst och börja läsa. I viss utsträckning märks även kapitelböcker upp med genremärkning i form av klistermärken på bokryggen. Slutsatsen som drogs under diskussionen var att färgmärkningarna inte var konsekventa för alla bibliotek. Förslaget som därför lades fram var att ta fram en rutin för märkning och att i rutinen även tänka på att alla inte uppfattar färg på samma sätt och att det istället kan vara bättre med symboler. Förslaget handlade även om att rutinen skulle förtydliga vem som ansvarar för att följa rutinen och för att följa upp den.

Vid workshopen delades gruppen därefter in i tre mindre grupper. Varje grupp tog fram varsitt skissförslag för en ommöblering på Färjestadens bibliotek. Förslagen skulle tas fram utifrån följande identifierade utvecklingsområden för Färjestadens bibliotek:

- Skapa en tydligare och större ungdomsavdelning.
- Skapa en samlingsyta för evenemang, bland annat för sagostunder.
- Skapa tydliga ytor för olika åldrar, där några ytor är skofria.
- Skapa en bättre ljudmiljö och rum i rummet (lågstimulimiljöer).

Till skisserna fick varje grupp till uppgift att beskriva vad som blev bättre med respektive förslag utifrån de angivna utvecklingsområdena. Grupperna fick även till uppgift att beskriva kritiska punkter i förslagen.

Avslutningsvis vid workshopen diskuterades framgångsfaktorer som bibliotekspersonalen och bibliotekschefen såg som viktiga för att förändringarna som *Alla barns bibliotek* tog fram underlag för skulle bli genomförda. Det som lyftes fram som framgångsfaktorer var att visa hur förändringarna blir till det bättre för fler, att arbetet sker efter en plan som visar på hur förändringarna genomförs på både kort och lång sikt, att förändringsarbetet bygger på delaktighet, att någon/några har ett särskilt ansvar i förändringsarbetet och att det avsätts resurser för genomförandet.

3.7. Arbetsgrupp för biblioteksrummen

I april 2020 bildades en arbetsgrupp för biblioteksrummen som under projekttiden hade 16 möten. Arbetsgruppen bestod av tre bibliotekarier och projektledaren. Vid möten som krävde chefsbeslut deltog bibliotekschefen. Projektledaren har varit sammankallande, förberett och lett möten, förberett en gemensam läsecirkel och skrivit mötesanteckningar.

Arbetsgruppen har under projekttiden fokuserat på arbetet med att utveckla bibliotekens rum för barn och störst fokus har varit på renoveringsprocessen för Degerhamns bibliotek.

Arbetsgruppen har påbörjat planering inför förändringsprocesser på Färjestadens bibliotek och Mörbylånga bibliotek. Inför detta arbete har en moodboard tagits fram för respektive bibliotek, på samma sätt som det gjordes inför renoveringen av Degerhamns bibliotek. Varje moodboard har utgått från punkterna som finns i rapporten vid rubriken: ”Ledord för framtidens biblioteksrum för barn”. Arbetsgruppen har i moodboarden samlat inspirationsbilder och förslag till förändringar som knyter an till ledorden.

Projektledaren har tillsammans med en bibliotekarie i arbetsgruppen tagit fram en rutin för bildstöd, märkning, skyltar och skyltning. Rutinen finns som bilaga till rapporten och är tänkt att gälla för både folk- och skolbibliotek. Under projekttiden har projektledaren även lagt grunden för en bildstödsbank för folk- och skolbiblioteken.

Arbetsgruppen har vid sina möten haft en gemensam läsecirkel, detta som en metod för kompetensutveckling. Inför läsecirkeln har alla förberett sig genom att ta del av ett bestämt material och på mötet har diskussionen handlat om att identifiera vad arbetsgruppen kan lära till det egna arbetet.

Det som diskuterats är:

- Bibblan funkar” (Stockholms stad, 2020).
- ”En kunskapsöversikt: Kognitiv tillgänglighet på bibliotek” av Stefan Johansson och Mia Larsdotter (Kulturrådet: 2020).

- ”Vad är NPF?”. En översättning och bearbetning av ”Autism Friendly Libraries – Tips for library staff and volunteers” (Biblioteken i Göteborg).
- Filmer från ”Barnens bästa bibliotek” inspelade med förskoleklasser som målgrupp (Malmö Stad).
- Presentation från Löddeköpinge bibliotek om deras arbete med att utveckla ett tillgängligare bibliotek.

Diskussionerna från läsecirklarna dokumenterades i mötesanteckningarna.

4. Blicken utåt

I första hand är *Alla barns bibliotek* ett delaktighetsprojekt där barnets perspektiv varit vägledande. Vad barn under projekttiden uttryckt och önskat för framtidens biblioteksrum finns beskrivet i förgående avsnitt i rapporten vid respektive medskapandeprocess.

Alla barns bibliotek har även lagt vikt vid att ett barnperspektiv och ett barnrättsperspektiv finns med vid de förändringar som planerats och genomförts. För att skapa framtidens biblioteksrum har vi därför tagit stöd i studier, forskning och lagar som på ett eller annat vis knyter an till och påverkar utformningen av bibliotekens fysiska rum. Detta är vad rapportens följande avsnitt handlar om.

4.1. Biblioteksrummet och Barnkonventionen

Barnkonventionen består av 54 artiklar där alla artiklar hänger ihop och påverkar varandra. Att skapa biblioteksrum i linje med barnkonventionen är ett omfattande arbete och med *Alla barns bibliotek* har målet varit att ta steg framåt samt att ta fram både metoder och rutiner för det långsiktiga arbetet.

I första fasen, alltså under projekttiden, har vi valt att fokusera på fem artiklar i barnkonventionen. Här nedan anges vilka och hur vi knutit an artiklarna till arbetet med att utveckla biblioteksrummen:²

Artikel 1: Som barn räknas varje människa under 18 år.

När vi säger att vi ska utveckla bibliotekens fysiska rum för barn menar vi alla åldrar på barn. Alla barn ska känna att biblioteket är deras bibliotek och att de självständigt kan navigera sig fram. Det ska finnas ytor särskilt anpassade för varje åldersgrupp och exempelvis ska äldre barn även känna sig välkomna på vuxenavdelningen för att låna böcker.

Artikel 2: Alla barn är lika mycket värda och har samma rättigheter. Ingen får diskrimineras.

När vi säger att vi ska utveckla bibliotekens fysiska rum för barn menar vi alla barn. Detta är formulerat som ett av projektmålen, vi ska: ”skapa biblioteksrum som är tillgängliga, välkomnande och ser till varje barns förutsättningar och behov”. Det är med andra ord rummet som anpassar sig efter barnet, inte tvärtom.

För att skapa biblioteksrum som ser till varje barns förutsättningar och behov ställs det krav på att det finns kunskap om barns förutsättningar och behov hos dem som skapar biblioteksrummen. Det kan handla om bibliotekspersonalens barnkompetens. Det kan också handla om att kontinuerligt följa upp statistik i kommunen, exempelvis kring hur många barn som bor i kommunen, var barnen bor och hur åldersgrupperna är fördelade i kommunen. Det kan också handla om att ta in uppgifter om vilka modersmål som barn har och om det finns grupper av barn som har särskilda behov och i så fall vilka behov.

Statistik kan fungera som stöd när vi utformar biblioteksrummen. Men det är också viktigt att tänka på är att eftersom biblioteksrum ofta består under en längre tid ska biblioteksrum utformas även med kommunens framtida barn i åtanke. Därför kan vi inte bara utforma biblioteksrum med utgångspunkt i den statistik som finns idag, utan vi måste också ha i åtanke att det kan förändras över tid.

Artikel 12: Barn har rätt att uttrycka sin mening och höras i alla frågor som rör barnet. Hänsyn ska tas till barnets åsikter, utifrån barnets ålder och mognad.

Som tidigare nämnts så är *Alla barns bibliotek* i första hand ett delaktighetsprojekt där barnets perspektiv varit vägledande. Inom projektet har barn fått uttrycka åsikter och delat med sig av sina tankar om framtidens biblioteksrum. Målet för det långsiktiga arbetet är att kontinuerligt arbeta med barns delaktighet när det gäller hela bibliotekets verksamhet och inte bara biblioteksrummen.

Artikel 23: Barn med funktionsnedsättning har rätt till ett fullvärdigt och anständigt liv samt hjälp att aktivt delta i samhället.

När vi säger att vi ska utveckla bibliotekens fysiska rum för barn menar vi alla barn. Visionen i Mörbylånga kommuns biblioteksplan 2020-2024 är:

”Vi vill vara en inspirerande fristad och mötesplats och ett öppet rum där vi främjar läsning, kultur, kreativitet och demokrati. Genom ett gott bemötande vill vi påverka livskvaliteten för våra medborgare.”

Visionen ställer krav på biblioteksrummen och som tidigare nämnts vid artikel 2 så ställer det krav på kunskap om barns förutsättningar och behov. Kunskap om barns förutsättningar och behov idag, men också en förståelse för att den kan ändras över tid.

Artikel 30: Barn som tillhör etniska, religiösa eller språkliga minoriteter, eller som tillhör ett urfolk, har rätt till sitt språk, sin kultur och sin religion.

När vi utvecklar framtidens biblioteksrum ska det spegla barnen som bor i kommunen och samtidigt öppna blicken för barn bortom kommungränsen. Framtidens biblioteksrum ska därför visa på en rik mångfald. Det ska finnas böcker på olika språk som exponeras tydligt. Det ska finnas böcker som visar på ett rikt utbud av berättelser, som skildrar olika platser i världen och människor med olika bakgrund och livsvillkor.

5.2. Biblioteksrummet och tillgänglighet

Alla barns bibliotek har haft som mål att stärka den fysiska och kognitiva tillgängligheten under hela barnets användarresa. Projektets mål har också varit att stärka den fysiska och kognitiva tillgängligheten för en vuxen som är en del av barnets användarresa.

Användarresan börjar innan barnet kommer till biblioteket. Den kan exempelvis börja med att barnet eller en vuxen i barnets närhet tar del av information på bibliotekets hemsida eller sociala medier kring öppettider eller information om kommande evenemang.

Hur vi arbetar med användarresans första delar finns beskrivet i handlingsplanen för barnverksamheten under avsnittet för kommunikation. Rapporten tar vid i användarresan då barnet kommer till det fysiska rummet. För att förbättra barnets användarresa måste vi ta in barnets perspektiv, ett barnperspektiv och ett barnrättsperspektiv. En del i att ta in ett barnrättsperspektiv är att arbeta med den fysiska och kognitiva tillgängligheten.

En grundläggande regel för bibliotekslokalerna är att alla ska kunna röra sig och befinna sig i biblioteket. Alla ska kunna nyttja bibliotekslokalen utifrån sina egna förutsättningar utan att det exempelvis finns fysiska barriärer. Det kan handla om att ett barn ska kunna nå böcker som är avsedda för barnet. Pebböcker kan med fördel därför placeras nära golvet i en korg som barnet själv kan botanisera i. Kapitelböcker för 9-åringar kan förslagsvis vara placerade längre upp. Men det är viktigt också att inte per automatik ställa böcker högre upp ju äldre de tilltänka låntagarna är. Ett barn som är rullstolsburen ska också kunna botanisera bland böckerna på egen hand.

För att användarresan ska vara fysiskt tillgänglig för barnet ska barnet också kunna navigera i bibliotekslokalen på egen hand, det ska finnas en sittplats för barnet och barnet ska kunna använda allmänna ytor som exempelvis toaletten. Allt det ska kunna ske utifrån barnets egna fysiska förutsättningar. Det ska tas hänsyn till sådant som rörelsehinder, balansförmåga och motorik.

Om det finns nivåskillnader i marknivå ska de vara tydligt markerade, men allra helst undvikas. Risken att barn kan göra sig illa genom att snubbla, ramla av/på någonting eller slå i huvudet i någonting ska minimeras. Det kan handla om att röja undan faran med vassa kanter, möbler som sticker ut eller lösa grejer som ligger på golvet.

Det får inte finnas höga trösklar, trånga passager eller tunga dörrar utan att det finns tydligt anvisade öppningsknappar.

Bibliotekslokalen ska ha en god ljusmiljö med reglerbar belysning. Det är viktigt att ta risk för bländning med i beräkningen och tänka på att belysningen ska vara anpassad för att vi alla är olika långa och vissa barn besöker biblioteket i barnvagn och har då taket som sin enda utsikt.

En god ljusmiljö är viktig för barn med en kognitiv funktionsnedsättning, många barn upplever exempelvis flimrande ljusrör som störande.

Information som finns i rummet ska vara tydlig, lätt att förstå och den ska inte bara vara textbunden.

Bibliotekslokalerna ska ta hänsyn till allergier, det får exempelvis inte finnas doftande växter, materialval ska göras medvetet utifrån allergisynpunkt och parfymer ska undvikas.

Bibliotekslokalerna ska ha en god ljudmiljö. Det ska finnas en hörslinga och ljudmiljön ska vara god för någon med hörselapparat. Höga återkommande ljud ska minimeras. Det kan exempelvis handla om larmbågar vid entrén som kan uppfattas som obehagliga ljud för någon med hörselapparat.

En god ljudmiljö är viktig för barn med en kognitiv funktionsnedsättning. I rapporten "Kognitiv tillgänglighet på bibliotek" står det följande:

"Biblioteksmiljöer är fulla av intryck. Alla som besöker dessa miljöer upplever mer eller mindre både helt vardagliga intryck och vad som kan kallas estetiska intryck. Många besökare klarar av att filtrera bort oväsentliga och överflödiga intryck och kan då fokusera på boken, föreläsningen, mötet (eller vad det nu är som är den huvudsakliga anledningen till att vara i byggnaden). Andra kan inte göra denna åtskillnad. De har hjärnor som noterar precis allt. Det är energislukande och dessa personer blir fort trötta och får anstränga sig mycket för att hänga med. Här är den stora mängden intryck ett problem."³

När det kommer till ljudintryck kan det exempelvis handla om en bokvagn som gnisslar, en streckkodsläsare som piper, en telefon som ringer eller en klocka som tickar i bakgrunden. Det kan handla om ljud som enkelt kan reduceras, bland annat genom att sätta möbeltussar på stolar och dämpning på skåpsluckor. Till barnets egen lässtund kan det vara en god idé att erbjuda barnet möjlighet att låna hörselkåpor.

I "Kognitiv tillgänglighet på bibliotek" står det även:

"Luften låter" beskrev en av deltagarna de ofta dova och låga ljud som ligger som ett bakgrundsljud i många lokaler. Detta ljud kan suga musten ur en. Sus, buller, tickande och andra typer av ljud som vissa

klarar av att sortera bort som bakgrundsljud blir för andra något som tränger bort de mer meningsfulla ljuden som prat, musik eller viktiga signaler.”⁴

Ett biblioteksrum med lågstimulimiljöer skapar därför bättre förutsättningar för ett barn med en kognitiv funktionsnedsättning. Det finns redan så mycket intryck i ett biblioteksrum, därför är det en god idé att värna om tomma ytor för att minska risk för kognitiv överbelastning.

5.3. Biblioteksrummet och vuxna

När vi skapar biblioteksrum utifrån barnets perspektiv, ett barnperspektiv och ett barnrättsperspektiv måste vi hitta ett förhållningssätt till det faktum att vi som skapar biblioteksrummet är vuxna. Vi är vuxna som skapar rum för barn. Det ställer krav på oss att hela tiden beakta alla tre perspektiv och planera för hur alla tre perspektiv blir tongivande. Det ställer också krav på att vi har kunskap om barn och att vi har den kompetens som krävs för att göra genomtänkta val.

När vi skapar biblioteksrum måste vi ta med i åtanke att de val som vi gör i utformningen kan komma att definiera rummet och begränsa aktiviteter som skulle kunna ske om rummet var utformat på ett annat sätt. Exempelvis kan valet av möbler och möblering definiera ett rum. Fyra avskärmade fåtöljer i varsitt hörn signalerar någonting annat än 25 saccosäckar på en öppen golvyta. Möbleringen signalerar olika syften med rummet och ger även stöd till olika aktiviteter som kan ske i rummet, på samma sätt som det även kan begränsa andra aktiviteter.

Något som *Alla barns bibliotek* tagit fasta på är begreppet ”mellanrum”. Ett rumsligt mellanrum är det som blir över när annat ramats in och bestämts. Det kan vara en bortglömd yta som inte definierats och att det mellanrummet därför blir öppet för tolkning och för handlingar.⁵

Tanken om mellanrum har vi under projektiden burit med oss som ett argument för att inte skapa ”färdiga rum”. Detta till förmån för att det ska finnas mellanrum, alltså ytor som vi vuxna inte definierar. Detta med en förhoppning att barnen själva kommer fylla mellanrummet med ett syfte.

5. Beskrivning av framtidens biblioteksrum för barn

Framtidens biblioteksrum i Mörbylånga kommun är till för och välkomnar alla barn och alla vuxna som följer med barn till biblioteket.

Biblioteksrummet är skapat utifrån barnets perspektiv, ett barnperspektiv och ett barnrättsperspektiv.

Framtidens biblioteksrum skapas utifrån vad barn berättar om sina önskemål, behov, förväntningar och tankar om biblioteksrummet. Framtidens biblioteksrum omsätter barnkonventionen i praktik och skapas med stöd i studier och forskning.

I framtidens biblioteksrum finns det rum i rummet, det finns lugna ytor, det finns möjlighet för barnet att skapa en egen plats och vara i sin egen bubbla. Barnet ges möjlighet att se, men inte synas. Möjligheter ges för att barnet ska kunna känna sig trygg i biblioteksrummet och skyddas från exempelvis exponering.

I framtidens biblioteksrum finns det ytor som är anpassade och särskilt avsedda för en viss åldersgrupp och varje yta är markerad och avgränsad för att barn enkelt ska hitta till "sina bokhyllor" eller till en aktivitet som barnet vill ägna sig åt.

Biblioteksrummet har tydliga rumsligheter med kontraster i färg och form. Det finns balans mellan rörelse och vila, mellan ljust och mörkt, det lekfulla och vilsamma och det finns möjlighet för barnet att själv bestämma om barnet vill vara en del av en social aktivitet eller vara i den egna bubblan.

Det finns ytor som är skapade med en särskild aktivitet i åtanke, som exempelvis högläsning eller barnets fria lästund. Det finns ytor som är flexibla, som kan skifta funktion och karaktär för att på så vis vara till stöd för flera typer av aktiviteter. Exempelvis för kreativa workshops, bokcirklar, författarbesök och scenframträdanden.

I framtidens biblioteksrum kan barnet integrera med rummet och själv göra avtryck. Rummet visar på flexibilitet och ger stöd till barnet att skapa, omskapa och ta initiativ till sin egen biblioteksupplevelse. Biblioteksrummet är inte färdigt då barnet går in, det är då barnet går in som rummet tar form.

Biblioteksrummet har därför både rum och mellanrum, alltså ytor som inte är definierade innan barnet själv gör det.

Biblioteksrummet väcker nyfikenhet och lusten att upptäcka, för det lilla barnet är ledorden ”titta” och ”kan själv”.

Biblioteksrummet erbjuder utmaningar för barnet, det är en interaktiv miljö för barnet att uppleva med alla sinnen. Ett taktilt rum där olika material och strukturer möter varandra.

I framtidens biblioteksrum kan barnet navigera, söka information och upptäcka litteratur på egen hand. Böckerna är nåbara och placerade på ett sätt som är anpassat för barnets sätt att logiskt och fysiskt leta efter böcker.

Barnet kan på egen hand ta fram en bok och ställa tillbaka den.

Hylluppställning och katalogisering är anpassat efter barnets intellektuella och motoriska utvecklingsnivå.

Framtidens biblioteksrum är bekant för barnet och kräver inga förkunskaper.

Informationen som finns i biblioteksrummet, som handlar om rummet som fysisk plats och om det som finns där, är lätt att förstå för barnet. Information finns på flera språk som barnet kan läsa genom att antingen avkoda bokstäver, bilder och/eller med sina fingertoppar. Kommunikationen är konsekvent, kännas igen och är inkluderande.

Framtidens biblioteksrum har ett eget uttryck, en egen identitet som knyter an till platsen där biblioteket finns. Biblioteket säger någonting, berättar någonting. Biblioteksrummet är mer än en distributionsplats för böcker eller för upplevelser som ska upplevas på en annan plats. Att gå in i framtidens biblioteksrum ska vara en upplevelse i sig och rummet ska exempelvis öppna för en annan typ av lässtund än den barnet upplever utanför biblioteket.

Framtidens biblioteksrum börjar utanför rummets väggar, platsen är också digital och barnet kan gå in i rummet hemma för att förbereda sig på hur rummet ser ut och låter.

Framtidens biblioteksrum i Mörbylånga kommun speglar bibliotekets uppdrag enligt den egna biblioteksplanen och reflekterar bibliotekets prioriterade grupper.

I framtidens biblioteksrum finns det bibliotekspersonal med barnkompetens.

Framtidens biblioteksrum skapas genom ett systematiskt kvalitetsarbete och det finns rutiner för det långsiktiga arbetet med att hela tiden förbättra bibliotekens fysiska rum för barn.

5.1. Ledord för framtidens biblioteksrum för barn

Utifrån beskrivningen av framtidens biblioteksrum har arbetsgruppen för biblioteksrummen arbetat med följande ledord för att ta fram förslag till nya barnavdelningar:

- Rum i rummet.
- Tydliga rumsligheter, kontraster i färg och form.
- Lugna ytor, möjlighet att vara i den egna bubblan.
- Sociala ytor, möjlighet att mötas.
- Se, men inte synas.
- God ljud- och ljusmiljö.
- Flexibla och anpassade ytor (efter olika aktiviteter, behov och ålder).
- Möjlighet att skapa den egna biblioteksoplevelsen, interagera med rummet, göra avtryck.
- Interaktiv miljö att uppleva med alla sinnen.
- Allt är nåbart (fysiskt och språkligt).
- Barnet kan läsa rummet på egen hand (genom avkodning av bokstäver, bilder eller i fingertopparna).
- Speglar det unika för platsen där biblioteket finns.

5.2. Aktiviteter i framtidens biblioteksrum för barn

Framtidens biblioteksrum ska ge stöd till de aktiviteter som ryms inom barnets användarresa, både vid det egna biblioteksbesöket och då barnet besöker bibliotek för att delta i eller ta del av ett evenemang.

Det går också att göra följande uppdelning mellan de aktiviteter som rummet ska ge stöd till:

- Aktiviteter för barn (aktiviteter som har ett mål, aktiviteter som vuxna skapat).
- Aktiviteter med barn (workshops eller makerspace där vuxna sätter ramarna och där det uppstår ett samspel mellan barn och vuxna).
- Aktiviteter av barn (aktiviteter där barnen får lov att använda sin fantasi, lekens tillstånd).

Barnen som deltog i medskapandeprocesserna berättade att i biblioteksrummet vill de ägna sig åt läsning, prata med kompisar, spela spel, lyssna på böcker (genom högläsning eller ljudböcker) och få studiero.

En reflektion från projektledaren gjorde kring resultatet av medskapandeprocesserna är att barnens svar visar på en traditionell syn på biblioteket. Om bibliotekets syfte, funktion och vad det är för plats. Barnens svar kan givetvis tyda på att det är så barnen vill ha det, att det är det traditionella biblioteket som efterfrågas och önskas. Men det går också att se det som att det är vår uppgift, vi som arbetar på biblioteket, att bredda barnens föreställningar om vad ett bibliotek kan vara, att erbjuda mer och därefter lyssna in barnens tankar på nytt.

6. Utvecklingsområden för att nå framtidens biblioteksrum för barn

För att biblioteksrummen i Mörbylånga kommun ska spegla beskrivningen av framtidens biblioteksrum för barn har utvecklingsområden identifierats med stöd i resultat från de metoder som genomförts under projektiden. Detta är utvecklingsområden som identifierats innan några åtgärder vidtagits.

De utvecklingsområden som är gemensamma för alla tre folkbibliotek redovisas först. Därefter följer en beskrivning för varje bibliotek som tar upp specifika utvecklingsområden för respektive bibliotek.

6.1. Utvecklingsområden på alla tre folkbibliotek

Som tidigare nämnts vid rubriken ”Biblioteksrummet och barnkonventionen” ska barn i alla åldrar känna sig välkomna till och på biblioteket, alla barn ska känna att biblioteket är deras. Att nå dit är ett utvecklingsområde för alla tre folkbibliotek, särskilt när det gäller en yta och plats för de äldre barnen. På Degerhamns bibliotek exempelvis är barnavdelningen gemensam för alla åldrar, alltså förväntas en 2-åring och en 17-åring samsas om samma utrymme. Det kan därför kräva rumsliga lösningar på Degerhamns bibliotek så att både 2-åringen och 17-åringen får sitt utrymme. På Färjestadens bibliotek står böcker för målgruppen 12 år och uppåt i nära anslutning till informationsdisken, det handlar mer om en yta där böcker för ungdomar finns snarare än att det skulle handla om en ungdomsavdelning. Det finns en soffa i anslutning till bokhyllorna och när du sitter i soffan har du direkt ögonkontakt med bibliotekspersonal i informationsdisken. Detta skulle kunna framkalla en känsla av att någon vuxen hela tiden håller koll på dig som sitter i soffan. Det finns med andra ord ingen möjlighet för den åldersgruppen att gå in i den egna bubblan och samtidigt vara i nära anslutning till böckerna. På Mörbylånga bibliotek är böcker för 12 år och uppåt på ett separat våningsplan och utgör därför en egen avdelning. Däremot får ingen vistas på det våningsplanet vid Meröppet på grund av brandrisk, vilket gör att böckerna bara är tillgängliga då biblioteket är bemannat och inte under Meröppet.

Alla tre folkbibliotek behöver en förbättrad ljudmiljö. På Degerhamns bibliotek är informationsdisken nära barnavdelningen, därför hörs samtal som förs vid informationsdisken in till barnavdelningen och så även telefonsignalen till bibliotekets telefon. Samma gäller för Mörbylånga bibliotek där informationsdisken är nära barnavdelningen och även tidningshörnan för vuxna är i nära anslutning vilket gör att samtal från tidningshörnan hörs direkt in på barnavdelningen. På Färjestadens bibliotek är bokhyllorna i plåt, vilket ofta skapar ett slamrande ljud och vid barnavdelningen sitter ringklockan som går till dörren vid varuintaget.

Alla tre folkbibliotek behöver en förbättrad ljusmiljö med justerbar belysning, både för allmänbelysning och punktbelysning. På Degerhamns bibliotek hänger lysrörslampor en längre bit ned från taket, ljuset från lamporna går inte att justera vare sig i styrka eller riktning. Själva armaturerna ger dessutom ett stökigt intryck eftersom de hänger ner från taket i kedjor. På alla tre folkbibliotek saknas justerbar punktbelysning.

Ljusmiljön behöver även förbättras i och med införandet av Meröppet. Bibliotekslokalerna ska tändas upp automatiskt när en besökare går in och ytan vid entrén ska vara upplyst hela tiden för att besökaren inte ska gå in i en mörk lokal. Detta för att öka tryggheten och minimera risken för att besökaren snubblar på någonting.

När Meröppet införs blir det även än viktigare att barn på egen hand hittar i bibliotekslokalerna, att barn kan navigera sig fram till rätt bokhylla och till rätt bok. Barn får visserligen inte själva besöka biblioteket vid Meröppet utan måste ha en vuxen med sig, men det är ändå viktigt att barnet självständigt kan botanisera bland böckerna. Böckerna behöver därför bli nåbara och placerade på ett sätt som är anpassat för barnets sätt att logiskt och fysiskt leta efter böcker. Hylluppställningen ska anpassas efter detta och det behöver utvecklas på alla tre folkbibliotek. Allra helst gäller detta vid faktaböckerna, där behöver hylluppställningen bli tydligare och följa mer barnets logik i att leta efter en bok. Bilderböckerna behöver bli mer fysiskt nåbara för de små barnen, särskilt på Färjestadens bibliotek och Mörbylånga bibliotek. Även kapitelböckerna behöver bli mer fysiskt nåbara, särskilt på Mörbylånga bibliotek där bokhyllorna är höga och exempelvis böcker för ”börja läsa” är placerade på översta hyllan.

Informationsanslag som finns i biblioteksrummet behöver bli tydligare, lättare att förstå och frångå ett vuxen- och inifrånperspektiv. Svåra ord och förkortningar ska undvikas. Informationsanslag som är tänkta för barn ska placeras i barnets blickfång. Informationen ska ges på flera språk och inte bara vara textbunden. Informationsanslag med punktskrift och bildstöd behöver utvecklas.

Alla tre folkbibliotek behöver städas från intryck, detta gäller bland annat den mängd informationsanslag som finns i bibliotekslokalerna. Särskilt vid entré och informationsdisk. De tomma ytorna där barnet kan vila blicken behöver värnas om och bli fler. Antalet informationsanslag och saker på väggarna behöver prioriteras efter syfte och funktion, därefter behöver de organiseras på ett sätt så att det blir mer överskådligt och vilsamt för blicken.

Alla tre folkbibliotek behöver fler rum i rummet och lugna ytor. Det behövs fler möjligheter för barnet att vara i sin egen bubbla och att barnet ges möjlighet att se, men inte synas. Särskilt på Färjestadens bibliotek är detta ett problem då barn blir exponerade för andra som går förbi, både i biblioteksrummet och på parkeringen utanför de stora fönstren.

För att skapa mer överskådliga bibliotekslokaler skulle enhetliga skyltar för navigering underlätta, skyltar för hyllgavlarna och för knubbetiketter. Detta är ett arbete som behöver utvecklas gemensamt för alla tre folkbibliotek och med fördel kan även skolbiblioteken följa samma exempel. För att underlätta för barn att känna igen sig oavsett vilket bibliotek barnet besöker kan med fördel alla skyltar vara likadant utformade på både folk- och skolbiblioteken.

Samma princip gäller även märkning av böcker, exempelvis färgmarkeringar på bilderböcker, lättläst och börja läsa. Uppdelningen av lättläst och börja läsa behöver bli tydligare och konsekvent på varje bibliotek och mellan biblioteken.

På alla tre folkbibliotek behöver skrivna och oskrivna regler förtydligas. Exempelvis vad är det som får lånas, av vem och hur länge. Reglerna ska kommuniceras tydligt så barn förstår reglerna. Detta gäller även de oskrivna reglerna, ett exempel på detta finns beskrivet vid rubriken ”Galaxen”. Det handlar om personaldörren på Färjestadens bibliotek som är i direkt

anslutning till barnavdelningen. Där behövs ett förtydligande om barn får knacka på dörren om de önskar ställa en fråga till bibliotekspersonalen.

Alla tre folkbibliotek behöver fler flexibla och anpassade sittplatser, för barn och för vuxna som följer med barn till biblioteket. Exempelvis behöver det finnas möjlighet för vuxna som följer med barn till en sagostund att sitta på ett annat sätt än direkt på golvet tillsammans med barnet.

På alla tre folkbibliotek saknas tydliga samlingsytor för olika evenemang. Eftersom handlingsplanen för barnverksamheten strävar efter en bredd bland evenemang måste biblioteksrummet också ge stöd för det genom flexibla ytor som kan skifta funktion och karaktär. Det behöver samtidigt skapas möjlighet för barn som inte deltar under ett planerat evenemang att vara i biblioteksrummet samtidigt som ett evenemang pågår. Vid ytan där evenemangen sker behöver det finnas bättre förutsättningar för att barnets koncentration inte störs av exempelvis andra ljud- eller synintryck.

På alla tre folkbibliotek behöver informationsdiskarna ses över utifrån ett barnperspektiv. Det ska vara tydligt att både barn och vuxna kan gå till informationsdisken med en fråga. På Färjestadens bibliotek där det finns två justerbara informationsdiskar kan med fördel den ena vara i högt läge och den andra alltid i lågt läge för att markera att barn är välkomna. Detta kan också ses som inbjudande för någon som är rullstolsburen. Samtidigt går det även att utveckla möjligheten för barn att ställa frågor till en bibliotekarie utan att det behöver ske vid just informationsdisken.

På alla tre bibliotek finns även följande utvecklingsområden:

- Skapa möjlighet till rörelse för barnet vid biblioteksbesöket, att det finns utrymme att bli av med spring i benen eller exempelvis greja med någonting samtidigt som barnet deltar i ett evenemang.
- Anpassa information om brandskydd, utrymningsvägar och uppsamlingsplatser så att barn förstår informationen och att den är synlig för barn.
- Erbjud praktiska bekvämligheter som möjlighet att hänga av sig ytterkläder, ställa undan skor och att det finns en barnvagnsparkering. Även utrusta toaletterna med skötbord, pall till handfatet och potta.

- Ge varje bibliotek ett eget uttryck, en egen identitet som knyter an till platsen där biblioteket finns.
- Skapa möjligheter för barnet att integrera med rummet och själv göra avtryck.
- Skapa regnbågshyllor.

6.2. Utvecklingsområden på Degerhamns bibliotek

Det främsta utvecklingsområdet för Degerhamns bibliotek är att skapa ett lugnare intryck i hela bibliotekslokalen. I entrén möts besökarens blick av en öppen förvaring bakom informationsdisken, vilket ger ett rörigt intryck. På barnavdelningen samlas flera olika stilar på möbler från olika tidsepoker. Skyltar och anslag följer inte samma grafiska profil och böcker exponeras på olika sätt: i fönster, på bokhyllor, i bokhyllor och på bord.

Som tidigare nämnts så har barnavdelningen allmänbelysning i form av lysrörsbelysning. Barnavdelningen går alltså att lysa upp mycket väl, men belysningen är däremot inte justerbar. Rummet kan ändå upplevas som mörkt på grund av en brun heltäckningsmatta, bruna bokhyllor, mörka soffor och mörka träslag på bord och stolar. Lysrörsbelysningen skapar dessutom ett rörigt intryck eftersom den är placerad en bit ned från taket och hänger i kedjor. För ett barn som är placerad i en barnvagn eller ligger på golvet är ljuset bländande och starkt.

Det behöver även utvecklas en tydlighet kring de olika avdelningarna för vad som finns var: bilderböcker, kapitelböcker, faktaböcker och ungdomsböcker. Boksnurror som är placerade mitt i rummet gör avdelningarnas indelningar otydliga. Det finns även flera små avdelningar som inte är lika lätta att hitta till, bland annat för böcker på andra språk än svenska.

På barnavdelningen finns ytor där vuxna också är, låneautomaten som används av alla besökare står på barnavdelningen. Vid samma yta står även två soffor där det är otydligt om sofforna tillhör barnavdelningen eller inte. Vid sofforna finns konst på väggarna, konst som är både barn- och vuxenkodad. Det finns ett fotbollsspel på soffbordet och i ena hörnet står en roll-up som informerar om det öländska världsarvet. För informationen om

det öländska världsarvet och för de broschyrer som finns på ett bord intill är vuxna den tilltänkta målgruppen.

Som tidigare nämnts så saknas tydliga samlingsytor på Degerhamns bibliotek, men här handlar det även om att kunna skapa samlingsytor för en skolklass eftersom Degerhamns bibliotek också är ett skolbibliotek. Att det är ett skolbibliotek ställer krav både på en samlingsyta (exempelvis för ett boksamtal eller för att ge boktips) men också att det finns sittplatser så det räcker till en hel skolklass samtidigt.

På Degerhamns bibliotek finns även följande utvecklingsområden:

- Skapa en Äppelhylla.
- Förbättra säkerheten för små barn genom att montera petskydd vid eluttagen eller byta till säkra eluttag.
- Ta bort doftande växter i fönstren.
- Förbättra framkomligheten för exempelvis rullstol.

6.3. Utvecklingsområden på Färjestadens bibliotek

Det främsta utvecklingsområdet för Färjestadens bibliotek är att skapa en bibliotekslokal som speglar bibliotekets prioriterade grupper, det bör synas bättre att barn och unga är en prioriterad grupp. Exempelvis har tidningsläsarna större golvyta än vad målgruppen 12 år och uppåt har. Exempel kring detta har tagits upp under den rubrik som rör de utvecklingsområden som är gemensamma.

Ytan där små barn rör sig är allra främst i anslutning till bilderböckerna. Där är bilderbokstrågen relativt höga för att de små barnen själva ska kunna botanisera bland böckerna. Det finns ingen markerad yta som är skofri där barn kan röra sig på mjukt underlag. I nära anslutning till avdelningen finns det stora fönster som går ner till golvet samt en branddörr, eftersom dessa vetter ut mot Kalmarsund blir det ofta kallt på golvet där barnen kryper.

Barnavdelningen som riktar sig till barn under 12 år saknar närhet till toalett och tydlig kontakt till informationsdisken. Personalrummet ligger i direkt anslutning, väggarna är tunna och därför blir det lyhört ut vilket kan störa

koncentrationen exempelvis vid ett evenemang. Det finns även risk vid lunchtid att doft av mat sprider sig ut till barnavdelningen.

På Färjestadens bibliotek behöver det också bli tydligare när en avdelning slutar och en annan tar vid, detta för att barn enklare ska hitta rätt.

Även på Färjestadens bibliotek saknas det en samlingsyta för evenemang. Den främsta utmaningen är att hitta en yta som behåller kontakten med barnavdelningen och böckerna, samtidigt som det håller en god ljudmiljö både för barn som deltar vid evenemanget och för andra biblioteksbesökare som samtidigt befinner sig i bibliotekslokalen. Detta ses som en utmaning då biblioteksrummet är en stor öppen yta utan väggar mellan avdelningarna.

På Färjestadens bibliotek finns även följande utvecklingsområden:

- Skapa bättre förutsättningar för exponering vid börja läsa-hyllan.
- Tydliggöra premisserna för anslagstavlan på barnavdelningen, vem har gjort det som sitter uppe, får man vara delaktig och i så fall hur?

6.4. Utvecklingsområden på Mörbylånga bibliotek

Det främsta utvecklingsområdet för Mörbylånga bibliotek är att skapa ett lugnare intryck vid entré, informationsdisk och särskilt vid barnavdelningen för målgruppen upp till 12 år. Vid entré och informationsdisk behöver prioriteringar göras kring mängden informationsanslag. Barnavdelningen skulle i sin tur tjäna på lugnare färger istället för limegrön, röd och svart. Möblerna och bokhyllorna har olika stil och träslag. Det finns även flera lösa grejer i rummet, bland annat plastbackar i olika färger. Det behövs generellt en mer enhetlig och avskalad inredning för att skapa ett lugnare intryck.

För de små barnen saknas ett markerat område som är skofritt i närhet till pekböckerna. Bilderbokstrågen är både höga och djupa vilket försvårar för barnet att på egen hand nå böcker som är placerade i facken längst upp.

På Mörbylånga bibliotek finns även följande utvecklingsområden:

- Konst och utsmyckningar där barn tydligare är målgrupp.
- Skapa möjlighet för barn att titta ut genom fönstren genom att ta bort exponering av böcker vid fönsterbräden.

- Förbättra framkomligheten för rullstol.

Efter projekttiden kommer en medskapandeprocess påbörjas i samarbete med en barnkulturdesigner då barn i åldrarna 4-5 år och 7-9 år kommer att delta. I och med medskapandeprocessen kommer fler utvecklingsområden identifieras på Mörbylånga bibliotek.

7. Åtgärder för att nå framtidens biblioteksrum för barn

Utifrån de utvecklingsområden som identifierats under projekttiden har förslag till en rad konkreta åtgärder tagits fram, några har genomförts under projekttiden och några följer till det fortsatta arbetet. I följande avsnitt presenteras dessa åtgärder.

Rubrikerna som beskriver förslag på konkreta åtgärder för det fortsatta arbetet ska läsas som komplement till tidigare avsnitt med beskrivning av identifierade utvecklingsområden samt till kommande avsnitt där rekommendationer finns till det fortsatta arbetet.

7.1. Åtgärder som genomförts på alla tre folkbibliotek

Till alla tre folkbibliotek har det köpts in hörselskydd och koncentrationshjälpmedel som barn kan låna vid sitt biblioteksbesök. Det har även köpts in pallar till toaletterna och varje bibliotek har lära-gå-vagnar.

Gemensamt har det köpts in brädspel och pussel som fördelats mellan folkbiblioteken, tanken är att brädspelen och pusslen ska rotera mellan folkbiblioteken. Alla brädspel och pussel har antingen litterär koppling eller uppmuntrar till berättande eller språkutveckling.

På alla tre folkbibliotek finns läskompisar som barn kan läsa sagor för, detta är mjukisdjur som bor nära bilderböckerna. Tanken med läskompisarna är att skapa möjlighet för barn att interagera med biblioteksrummet och öppna för en annan sorts lässtund än den traditionella.

En rutin har tagits fram för bildstöd, märkning, skyltar och skyltning som gäller för folk- och skolbiblioteken. Det finns även en grund med färdiga skyltar för bildstöd, en så kallad bildstödsbank.

En rutin har tagits fram för tillgänglighetspromenader.

7.2. Förslag till konkreta åtgärder för alla tre folkbibliotek

På alla tre folkbibliotek krävs fortsatta åtgärder för att förbättra ljudmiljön. Att förbättra ljudmiljön förutsätter en förbättrad ljudmiljö i hela bibliotekslokalen. Det handlar dessutom om att bli medveten om de ljud som

uppstår i det dagliga arbetet, arbetsuppgifter som låter ska undvikas under planerade evenemang. Vid evenemang kan med fördel ljudet på streckodsläsare stängas av och samtal mellan bibliotekspersonal kan undvikas i anslutning till evenemanget.

På alla tre folkbibliotek behöver det fortfarande till åtgärder för att förbättra den kognitiva tillgängligheten, för detta krävs ett arbete i hela bibliotekslokalen och inte bara på barnavdelningarna.

På alla tre folkbibliotek behöver fler språk synliggöras, exempelvis genom ett bokbestånd på flera språk, att information finns på flera språk och att biblioteksrummet ”säger hej” på de språk som talas i kommunen.

För att sänka tröskeln till biblioteket och bjuda in barn till biblioteket kan biblioteket förslagsvis arrangera återkommande öppet hus för att visa barn vad som finns på biblioteket, var det finns och vad som går att göra där. Alternativt införa en möjlighet för barn och vuxna i barns närhet att ”boka en bibliotekarie”.

7.3. Åtgärder som genomförts på Degerhamns bibliotek

Under projekttiden har en renoveringsprocess på Degerhamns bibliotek varit ett prioriterat arbete och varit prioriterat i den projektbudget som var avsatt för möbler och inventarier. Beslutet om att prioritera Degerhamns bibliotek togs i dialog mellan bibliotekschef, projektledarna och bibliotekspersonal i början av projektet. Detta beslut togs eftersom projektansökan till Kulturrådet skrevs med syftet att förstärka och kvalitetssäkra en likvärdig barnverksamhet på de tre folkbiblioteken. För att nå en likvärdig barnverksamhet gjordes bedömningen att prioritera Degerhamns bibliotek eftersom det senast renoverades 1976 och det mesta av inredningen var kvar sedan dess. Förutom barnavdelningen renoverades även entrén till biblioteket och utrymmet vid informationsdisken. Renoveringsprocessen på barnavdelningen gjordes inom ramen för *Alla barns bibliotek*, renoveringen av entré och informationsdisk gjordes utanför projektets ramar av arbetsgruppen för biblioteksrummen.

Barnavdelningen på Degerhamns bibliotek har nu två ingångar bredvid varandra där du går igenom den ena genom ett draperi som elever på Alunskolan skapat i ett samarbete med en pedagog på Kulturskolan. Tanken har varit att skapa en ingång utan tröskel där barnen själva gjort avtryck.

Bredvid ingången finns ett skoställ, barnavdelningen är klädd med en grå heltäckningsmatta och hela barnavdelningen har blivit skofri. Vid ingången finns en tavla som elever på Alunskolan skapat i ett samarbete med en pedagog på Kulturskolan, på tavlan står det hej på de språk som talas i kommunen. Eleverna har även tillverkat två takmobiler till entrén som hänger ovanför barnvagnsparkeringen för att små barn ska ha någonting att titta på när de ligger i barnvagnen.

Barnavdelningen har skapats med tanken om rum i rummet och består av fem olika ytor: bilderböcker, kapitelböcker och lättläst för 6-9 år, faktaböcker för 6-12 år, kapitelböcker för 9 år och uppåt samt en yta som kallas för ”scen och gradäng”. Det sistnämnda är en av rummets sociala ytor som är skapad för att vara en flexibel yta. Där finns en platsbyggd sittmöbel i två våningar med golvmatta på ovansidan, sidorna är målade i samma färg som väggarna. Det finns kuddar vid ryggen och möbeln är isolerad på insidan för att minimera ljud som kan uppstå om barn trummar på möbeln eller slår med fötterna emot. Framför sittmöbeln skapas en scen som kan användas vid exempelvis boksamtal eller annat evenemang.

Vid bilderböckerna finns en till social yta, en samlingsmöbel för små barn med ett bord och fyra pallar.

Det finns också möjlighet till lugna ytor där barnet kan vara i den egna bubblan. En av bokhyllorna är en halvcirkel och står en bit ut från ena hörnet, där skapas ett rum i rummet. Det finns ett flyttbart tält för det lilla barnet som vill upptäcka en bok på egen hand. Vid fåtöljen vid ungdomsavdelningen finns ett draperi för ett flexibelt rum i rummet. Draperiet är genomskinligt för att du ska kunna se lite igenom draperiet.

Barnavdelningen har en blandning mellan anpassade ytor för en viss aktivitet eller ålder och det finns flexibla ytor. Det finns ett urval av sittplatser som är flexibla och flyttbara: ett tält, sittpuffar, stolar, en fåtölj, gradäng med kuddar, samlingsmöbel för små barn samt saccosäckar med handtag. Det

finns möjlighet att välja sittplatser helt öppna i rummet, att barnet kan välja sin egen bubbla eller en plats där barnet kan se, men inte synas.

Barnavdelningen har tydliga rumsligheter, kontraster i färg och form. Varje yta har sin egen färg som knyter an till det öländska alvaret. Exempelvis i alvarets gråa stenar, gröna enbuskar, den gula ölandstoken, lila orkidéer och den blåa himlen. Bokhyllorna och bilderbokstrågen som tidigare fanns på barnavdelningen har lackerats om. I val av färger på bokhyllorna, bilderbokstrågen och de flexibla sittmöblerna har valen gjorts för att skapa kontraster mellan möblerna och heltäckningsmattan för att underlätta för någon med exempelvis en synnedsättning att tydligare uppfatta rumsligheten och kanterna på möblerna.

Barnavdelningen har också skapats med rummets mellanrum i åtanke, mycket av möblerna och sittplatserna är flyttbara. Alla ytor är heller inte klara när biblioteket öppnar för besökare, tanken är att låta barnen ta plats i rummet först.

För att göra biblioteksrummet mer nåbart, både fysiskt och språkligt, har flera åtgärder genomförts. Framkomligheten för rullstol har förbättrats genom att minska antalet möbler, bland annat har boksnurrorna som stod mitt i biblioteksrummet tagits bort och det har skapat mer fri golvyta. Exponering av böcker har hamnat mer i barnets höjd, förutom vid väggmonterade tavellister där böcker går hela vägen upp till tak för att skapa rymd i rummet. Vid tavellisterna finns en stegpall för barn som kan gå uppför stegen för att nå högre. En stegpall finns även vid ett av fönstren för att barn ska nå utsikten.

Pekböcker har placerats på nedersta hyllan i trälådor och är inte sorterade på något särskilt vis, det är med andra ord helt fritt för små barn att botanisera bland böckerna på egen hand.

Faktaböcker för 6-12 år är sorterade efter kategorier i trälådor med bildstöd, exempelvis: fordon, växter, experiment, natur och roliga historier. Tanken är att det ska ge ett bättre stöd till barnet att självständigt botanisera bland böckerna. Att barnet möts av faktaböckernas framsidor istället för bokryggar är tänkt att underlätta när barnet letar efter en bok att läsa eller låna. Samma

princip gäller för de böcker som är lättlästa, som placerats i bilderbokstråg för att öka exponeringen av böckernas framsidor.

All belysning på barnavdelningen har bytts ut. Allmänbelysningen i taket är justerbar och indelad i två zoner där den ena zonen är för ytan med scen och gradäng, detta för att kunna anpassa belysningen vid olika evenemang vid scenen. Vid entrén är belysningen alltid svagt på för att det ska vara upplyst för besökare vid Meröppet. Det finns även punktbelysning vid gradängen och vid ungdomsavdelningen.

I skapandet av biblioteksrummet har möjligheten till att skapa den egna biblioteksupplevelsen fått ta plats, därför är biblioteksrummet formbart och flexibelt. Det finns möjlighet för barn att själva göra avtryck i biblioteksrummet på den korkvägg som finns vid scenen. På korkväggen finns det möjlighet att bland annat sätta upp egna boktips. Förhoppningsvis ska korkväggen bli en myllrande plats, men eftersom den också utgör bakgrund till scenen vid gradängen finns det även ett draperi framför för att den ska kunna döljas. Detta för att korkväggen inte ska skapa en distraherande bakgrund till det som ska vara i fokus.

Möjligheterna till att exponera böckernas framsidor har ökat i biblioteksrummet genom fler exponeringsställ och tavellister.

Säkerheten för små barn har förbättrats genom att säkra eluttag monterats.

Doftande växter som tidigare var på barnavdelningen har tagits bort.

Vid bilderböckerna har en specialbeställd illustration tagits fram av illustratören Johanna Arpiainen. Illustrationen visar Gudrun Thielemanns karaktärer i *Ölandsgänget* som alla besöker Degerhamns bibliotek för att läsa lokalt förankrad litteratur. Tavlan med illustrationen har tagits fram för att visa på bibliotekets unika identitet och ge en lokal förankring.

7.4. Förslag till fler åtgärder på Degerhamns bibliotek

- Ta vidare den dialog som påbörjats med kommunens världsarvssamordnare, kring olika möjligheter att synliggöra världsarvet i biblioteksrummet.

- Ta fram utsmyckning till ungdomsavdelningen, förslagsvis i samarbete med fritidsgården.

7.5. Åtgärder som genomförts på Färjestadens bibliotek

En ”mötesplats för barn som väntar på vuxna” har skapats på vuxenavdelningen och består av ett bord och två pallar. Tanken med mötesplatsen är att barn som följer med en vuxen till biblioteket ska kunna sysselsätta sig en stund på egen hand vid vuxenavdelningen. Vid mötesplatsen ska det finnas ett par böcker för barn och förslagsvis en målarbok med lokal förankring.

Till den blivande avdelningen för 12 år och uppåt har en fåtölj köpts in. Fåtöljen är som ett akustiskt krypin och skapar möjlighet att vara i den egna bubblan.

Till barnavdelningen för de lägre åldrarna har en klädhängare köpts in.

7.6. Förslag till fler åtgärder på Färjestadens bibliotek

- Spegla det unika för platsen där biblioteket finns, exempelvis genom en läsplats som är följsamt formad efter kroppen och som ser ut som Ölandsbron.
- Skapa rum i rummet bland annat genom en sagokoja, alternativt en lekstuga som fungerar som en sagostuga.

7.7. Åtgärder på Mörbylånga bibliotek

Liknande som på Färjestadens bibliotek har Mörbylånga bibliotek fått en ”mötesplats för barn som väntar på vuxna” på vuxenavdelningen.

Som tidigare nämnts i rapporten kommer fokus på Mörbylånga bibliotek vara efter projekttidens avslut då en medskapandeprocess tillsammans med barn kommer äga rum i samarbete med en barnkulturdesigner.

7.8. Förslag till fler åtgärder på Mörbylånga bibliotek

- Skapa en faktahylla med trälådor, liknande den som finns på Degerhamns bibliotek.

8. Det fortsatta arbetet

Som tidigare nämnts är *Alla barns bibliotek* första steget i ett långsiktigt utvecklingsarbete med bibliotekens fysiska rum för barn. Rapportens redovisning av utvecklingsområden i tidigare avsnitt och åtgärder för dessa utgör därför inte en heltäckande kartläggning för de tre folkbiblioteken och åtgärder som behöver göras. När åtgärderna som listas i rapporten vidtagits finns det fler steg att ta vidare i utvecklingsarbetet. Detta är också något som lyfts under projekttiden av projektledarna, därför lämnade projektledarna som rekommendation inför ansökningstiden för Stärkta bibliotek 2021 att söka projektmedel för att förbättra den fysiska och kognitiva tillgängligheten i hela bibliotekslokalerna men också när det gäller programverksamhet och bemötande. En sådan ansökan skrevs och beviljades av Kulturrådet.

Syftet med den här rapporten är att den ska vara vägledande i det första steget och sedan in i det fortsatta arbetet. För att ge en riktning i det fortsatta arbetet listas här nedan en rad rekommendationer som projektledaren bedömer är viktiga att ta med sig framåt.

Allra först lämnar projektledaren som rekommendation att biblioteken i Mörbylånga kommun formulerar mål för bibliotekslokalerna. Förslagsvis kan dessa mål formuleras utifrån beskrivningen av framtidens biblioteksrum för barn och kompletteras med mål för framtidens biblioteksrum för vuxna. I arbetet med att formulera mål bör det också framgå om det finns mätbara mål som följs upp i statistik och i så fall i vilket syfte detta görs. Ska det exempelvis finnas mätbara mål som följer upp besöksantal, antal unika besökare och hur länge varje besökare stannar? Varje mål bör i så fall följas av förslag på åtgärder för att förbättra statistiken på sikt. Exempelvis om målet är att fler besökare ska stanna längre, vilka krav ställer det på bibliotekslokalen i form av praktiska lösningar för att en besökare ska vilja och ges förutsättningar för att stanna längre.

8.1. Arbetsgruppen för biblioteksrummen

Rollen som sammankallande i arbetsgruppen för biblioteksrummen har vid projektets avslut inte tilldelats någon ny och därför har projektledaren lämnat

en skriftlig överlämning som finns för den som sedan ska ta vid. I överlämningsdokumentet finns en rad rekommendationer som är skrivna utifrån projektledarens erfarenheter och kunskap med att arbeta med biblioteksrum och erfarenheter från *Alla barns bibliotek*.

Projektledaren lämnar som rekommendation att vid första arbetsgruppsmötet i den nya konstellationen bör arbetsgruppen se över arbetsgruppens syfte, mål, roller och ansvarsfördelning i förhållande till de resurser som arbetsgruppen har i form av arbetstid och budget. Detta bör göras i dialog med bibliotekschef. Projektledarens rekommendation är att arbetsgruppen får utökat ansvar och resurser till att arbeta med alla bibliotekslokaler på både folk- och skolbibliotek. Detta för att bibliotekslokalerna ska följa ett lika förhållningssätt och för att ta tillvara på den kompetens som arbetsgruppen stegvis bygger upp i sitt arbete.

Projektledaren lämnar som rekommendation att alla förändringar som framöver planeras i bibliotekslokalerna lyfts på minst ett arbetsgruppsmöte innan förändringarna görs, oavsett förändringens storlek. Inför mindre förändringar bör arbetsgruppen alltid göra en bedömning om förändringen leder till förbättrad och ökad tillgänglighet för fler, både för barn och vuxna. Vid större förändringar eller renoveringar bör alltid en barnkonsekvensanalys göras, det bör även göras vid införandet av Meröppet. En större förändring kan exempelvis vara ommöblering, inköp av nya möbler eller flytt av avdelningar. För att arbetet i arbetsgruppen ska nå ut till hela bibliotekspersonalen bör arbetsgruppen ha en stående punkt vid varje arbetsplatsträff.

För arbetsgruppens fortsatta arbete lämnas den arbetsplan som arbetsgruppen följt från maj till och med oktober 2021. För den perioden finns det angivna ansvarsområden/uppgifter och vem som ansvarat för vad. Några ansvarsområden/uppgifter är vid projekttidens slut fortfarande aktuella men saknar någon som är ansvarig för dessa. Detta bör ses över av arbetsgruppen.

Eftersom projektledaren vid projekttidens slut inte har information om hur arbetsgruppens resurser ser ut framåt lämnas begränsade förslag till den framtida arbetsplanen. Några ansvarsområden/uppgifter som är prioriterade

har noterats. Projektledarens rekommendation är att arbetsplanen tas upp vid arbetsgruppens första möte i den nya konstellationen.

Projektledarens rekommendation är att arbetsgruppen i dialog med bibliotekschef årligen upprättar en arbetsplan för arbetet med bibliotekslokalerna. I den arbetsplanen formuleras mål, en tidsplan tas fram utifrån prioriteringar som gjorts, ansvarsområden förtydligas och det framgår vilka resurser arbetet har i arbetstid för arbetsgruppen men också i budget för inköp och investeringar.

I överlämningsdokumentet lämnar projektledaren även förslag inför kommande läsecirklar och det finns kontaktuppgifter till dialoger som är påbörjade med en beskrivning hur dessa dialoger kan tas vidare.

Rekommendationen från projektledaren är att den som tar över rollen som sammankallande kallar till möten, sätter dagordning och leder möten men att ansvaret för mötesanteckningar läggs på någon annan i arbetsgruppen.

Mörbylånga bibliotek har som tidigare nämnts inte varit uppe så mycket för diskussion på arbetsgruppens möten under projekttiden, med tanke på att det planeras för en medskapandeprocess i samarbete med en barnkulturdesigner. Projektledarens rekommendation är att arbetsgruppen ansvarar för kontakten med barnkulturdesignern och deltar aktivt under processen, till detta krävs att det avsätts resurser för arbetsgruppen.

8.2. Rutin för bildstöd, märkning, skyltar och skyltning

Under projekttiden har en rutin tagits fram för bildstöd, märkning, skyltar och skyltning som ska gälla för alla folk- och skolbibliotek. Denna överlämnas vid projekttidens slut till arbetsgruppen för biblioteksrummen som förslagsvis tar upp den för diskussion på ett möte och sedan förankrar rutinen hos bibliotekspersonalen.

För att följa rutinen ansvarar sedan all bibliotekspersonal. Ansvariga för att rutinen revideras årligen är arbetsgruppen för biblioteksrummen.

Rekommendationen från projektledaren är att arbetsgruppen formulerar en plan för hur rutinen ska införas i bibliotekspersonalens arbetssätt och gör en tidsplan för hur rutinen ska omsättas i praktik på respektive bibliotek.

När det gäller bildstöd går det att utveckla det vidare och låta bildstöd bli en naturlig del vid evenemang som biblioteket själva anordnar, allra helst vid evenemang som består av flera steg där barn är aktiva. Exempelvis vid en pysselstund eller workshop som kräver arbetsmaterial.

När det gäller skyltar i bibliotekslokalerna kan förslagsvis en grupp med barn utgöra en funktion som är med och granskar innehållet på skyltarna, som ett sätt att stämma av om information ges på ett sätt som barn förstår. Eftersom förslaget är att samma skyltar ska gälla för både folk- och skolbibliotek kan barnen förslagsvis vara elever i olika årskurser.

8.3. Rutin för tillgänglighetspromenad

Under projekttiden har en rutin tagits fram för tillgänglighetspromenader. Syftet är att fortsätta genomföra tillgänglighetspromenader kontinuerligt som en metod för att säkerställa att bibliotekslokalerna är i linje med beskrivningen av framtidens biblioteksrum för barn.

Projektledaren ger som rekommendation att tillgänglighetspromenaderna genomförs en gång per år och att arbetsgruppen för biblioteksrummet är ansvariga för genomförandet. Resultatet från tillgänglighetspromenaderna kan sedan ligga till grund för den arbetsplan som arbetsgruppen arbetar efter.

8.4. Samarbete och samverkan

Under projekttiden har en rad dialoger påbörjats med andra verksamheter och aktörer, både i kommunen och i länet. För att ta dialogerna vidare och fördjupa ett samarbete och samverkan krävs resurser. Förslagsvis bör rutiner tas fram för hur biblioteket ska föra dialog i syfte att samarbeta och samverka. Det kan handla om dialog med andra bibliotek i länet, funktionsrättsrörelsen, förskolor i kommunen och barnhälsovården. Dialog bör även tas vidare med kommunens konstsamordnare, kultursamordnare och världsarvssamordnare samt med fastighetsskötare. Dialogerna kan både röra barnverksamheten och bibliotekens fysiska rum för barn.

Projektledarna har även identifierat en möjlighet att utveckla samverkan med andra kulturaktörer och kulturverksamheter i länet för att förbättra

tillgängligheten under barnets användarresa vid evenemang, detta är en dialog som kan tas vidare tillsammans med Biblioteksutveckling Region Kalmar län.

8.5. Barnets perspektiv, barnperspektiv och barnrättsperspektiv

För att säkerställa att det fortsatta arbetet sker med utgångspunkt i barnets perspektiv, ett barnperspektiv och ett barnrättsperspektiv krävs resurser, rutiner och kompetens. Som en vägledning i det arbetet kan ”Löpa linan ut – Bibliotekschefens strategiska modell för implementering av FN:s konvention om barnets rättigheter” användas.

För att arbeta vidare med barnets perspektiv när det kommer till bibliotekslokalerna krävs resurser och rutiner för att återkommande skapa möjlighet för barn att vara delaktiga. Detta bör ske löpande och inte bara när det finns en konkret fråga för barn att ta ställning till, som exempelvis en större renovering eller liknande.

Arbetet med att stärka barns delaktighet vid förändringsprocesser, samt att ta in vuxna i barns närhet i det, är ett utvecklingsområde för biblioteken i Mörbylånga kommun. Allra främst för att stärka arbetet med att nå barn mellan 13-18 år. Ett första steg kan därför vara att följa upp den enkät som skickades ut till elever på Skansenskolan under projektiden genom dialog med eleverna. Detta för att bland annat identifiera orsaken till varför bara 12 av 88 elever svarade att de brukar gå till ett bibliotek på fritiden. Tanken är sedan att en ny enkät årligen ska skickas ut till eleverna på Skansenskolan.

Förutom att inkludera vuxna i barns närhet i medskapandeprocesser kan observationer som bibliotekspersonal gör i bibliotekslokalerna stärka det fortsatta arbetet. Projektledaren ger som rekommendation att arbetsgruppen för biblioteksrummen tar fram en rutin för hur observationer ska genomföra, hur resultatet ska analyseras samt hur det ska användas.

Att skapa biblioteksrum utifrån ett barnrättsperspektiv förutsätter kunskap om barnets rättigheter. Projektledaren rekommenderar att bibliotekschef tar fram en utvecklingsplan för att stärka bibliotekspersonalens kunskap om

barnets rättigheter och stärka bibliotekspersonalens barnkompetens samt ser över vilken specifik kompetens som arbetsgruppen för biblioteksrummet behöver för att ta arbetet vidare med biblioteksrummen.

Projektledarna ger även som rekommendation att en rutin för barnkonsekvensanalys tas fram och används.

9. Bilagor

Rutin för bildstöd, märkning, skyltar och skyltning.

Rutin för barnrättspromenad (i rapporten kallad tillgänglighetspromenad).

Bilddokumentation från Degerhamns bibliotek.

10. Referenslitteratur

Under arbetet med *Alla barns bibliotek* har kunskap och erfarenheter inhämtats från:

Tryckt material:

”Arbeta med språkstörning i förskola och skola” (Specialpedagogiska skolmyndigheten, 2018).

”Att utforma ett barnbibliotek tillsammans med barn – Delaktighetsprocesser på Malmö stadsbibliotek” av Barbro Johansson och Frances Hultgren (Högskolan i Borås, 2018).

”Bibblan funkar” (Stockholms stad, 2020).

”Biblioteksrummet – Egna erfarenheter och andras tankar” av Eiler Jansson (Kultur i Halland – regionbiblioteket, 2019).

”En kunskapsöversikt: Kognitiv tillgänglighet på bibliotek” av Stefan Johansson och Mia Larsdotter (Kulturrådet: 2020).

”Fysisk lärmiljö. Optimera för trygghet, arbetsro och lärande.” av Malin Valsjö och Frida Malmgren (Studentlitteratur: 2019).

”Guide för bibliotekens arbete med hbtq+” av Hanna Olsson och Elenor Pavlov, Expertnätverket för bibliotekens arbete med hbtq+ (Svensk biblioteksörening, 2021).

”Handbok för barns delaktighet och inflytande – teori och praktik för nyfikna läsare som vill läsa sig mer om värdet av barnets perspektiv” av Cecilia Åhl, Jonas Karlsson och Shanti Ingeström (Unicef, 2020).

”Löpa linan ut – Bibliotekschefens strategiska modell för implementering av FN:s konvention om barnets rättigheter” av Ann Catrine Eriksson, Annika Holmén, Christine Wennerholm och Sylvia Blomberg (Biblioteksutveckling Sörmland, Regionbiblioteket Östergötland, Kultur Gävleborg Region Gävleborg, Biblioteksutveckling Region Örebro län: 2019).

”Vad är NPF?”. En översättning och bearbetning av ”Autism Friendly Libraries – Tips for library staff and volunteers” (Biblioteken i Göteborg).

”På barns och ungdomars villkor” (Svensk biblioteks förening).

”Riktlinjer för tillgänglighet – Riv hindren” (Myndigheten för delaktighet, 2015).

”Rum för de yngsta. Barns och föräldrars delaktighet i kulturverksamheter.” av Barbro Johansson och Frances Hultgren (Högskolan i Borås, 2015).

”Trampolinmodellen – Ett lekfullt sätt att stärka barns och ungas läs- och språkutveckling” av Karin Forsgren Anderung och Elin Folkesson (Sandvikens kommun, 2018).

Under projekttiden har projektledaren även tagit del av samlad dokumentation och material från det tidigare nämnda Disajn-projektet, materialet har tagits fram av Biblioteksutveckling Region Kalmar län.

Rörligt material:

Filmer från ”Barnens bästa bibliotek” inspelade med förskoleklasser som målgrupp (Malmö Stad). <https://malmo.se/Uppleva-och-gora/Biblioteken/For-barn-och-unga-pa-biblioteken/Barnens-basta-bibliotek.html>

Presentation från Löddeköpinge bibliotek om deras arbete med att utveckla ett tillgängligare bibliotek.

<https://www.youtube.com/watch?v=XKg7ywh4PW8>

Konferenser:

Inte bara lacka om några hyllor. Kreativa rum – slutkonferens. 2021-03-24.

Arrangör: Biblioteksutveckling Blekinge Kronoberg, Slöjd i Blekinge och Hemslöjden i Kronoberg.

Rummet och ljuset – en konferens om ljus och belysning i offentlig miljö.

2021-04-27. Arrangör: Kultur i Halland – Regionbiblioteket, Katrinebergs folkhögskola – Hallands konstskola och Hallands Konstmuseum / Konst i Halland.

Källhänvisningar:

---

¹ Definitioner för barnets perspektiv, barnperspektiv och barnrättsperspektiv är formulerade efter ”Handbok för barns delaktighet och inflytande – teori och praktik för nyfikna läsare som vill lära sig mer om värdet av barnets perspektiv ” av Cecilia Åhl, Jonas Karlsson och Shanti Ingeström (UNICEF Sverige, 2020).

² Artiklarna är i sin korthet.

³ Stefan Johansson och Mia Larsdotter: ”En kunskapsöversikt: Kognitiv tillgänglighet på bibliotek” av (Kulturrådet: 2020) s. 22.

⁴ Ibid s. 25.

⁵ Saltzman, Katarina (2009). Inledning. Katarina Saltzman (red.) *Mellanrummens möjligheter: Studier av föränderliga landskap*. Göteborg/Stockholm: Makadam. ”Rum för de yngsta. Barns och föräldrars delaktighet i kulturverksamheter.” av Barbro Johansson och Frances Hultgren (Högskolan i Borås, 2015) s. 18.